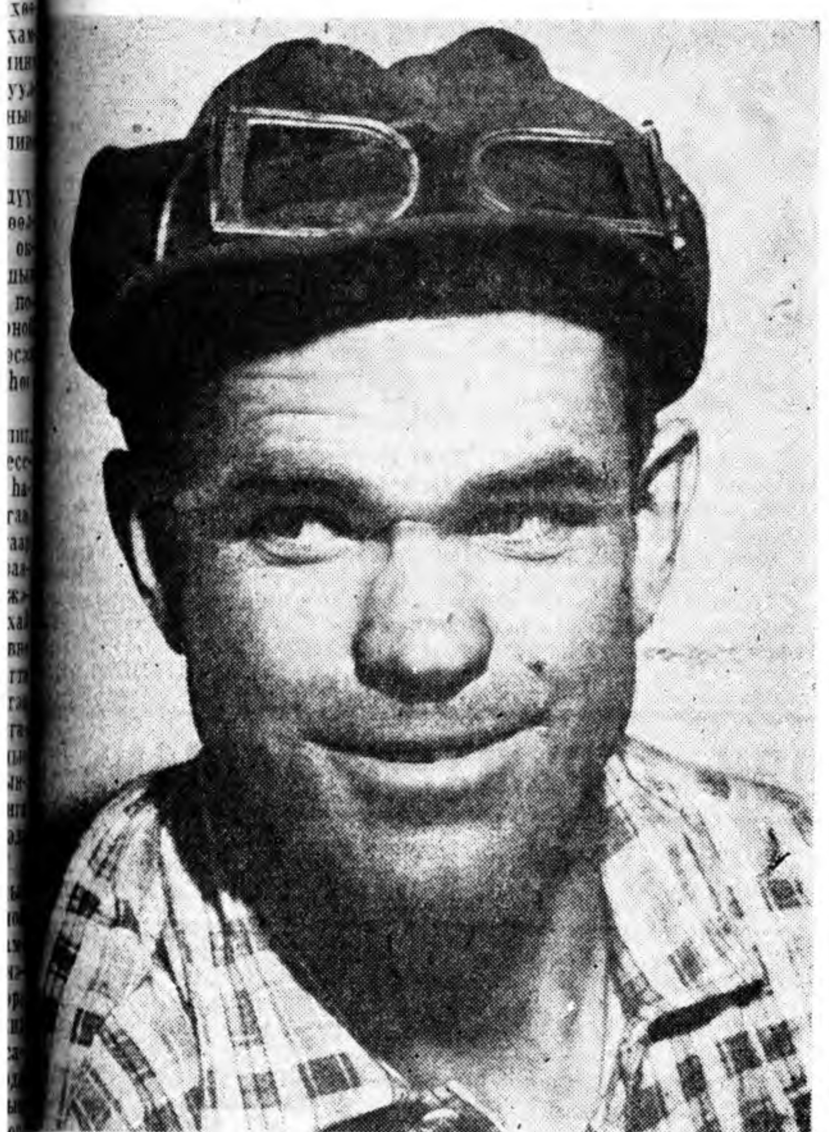
ХУРЯАЛГЫН БААТАРНУУДТА—АЛДАР СОЛО!

…ютагтаа мэдээжэ болоһон …байнер Корней Афанасьев …ряа хуряалгын эрхимүүдэй …рүү зэргэдэ абана. «Рассвет» …хозой (Мухар-Шэбэрэй үйлэ…дбэрии управлени) механиза…торнууд энэ эрхим нүхэрэйнгөө …жэгээр ажаллажа, халаа…найнгаа даабари ходо үлүүлэн …үргэнэ.

…Таряа хуряалгын үедэ ажал…жа байхадаа нүхэр Афанасьев …комбайнаа нэгэшье часаар һаал…та оруулаагүй. Тэрэ ажалайн… урда тээ үглөө бүри маши…наа техническэ һайнаар харуу…лдаг юм.

«СК-3» түхэлэй комбайнда ажалладаг нүхэр Афанасьев халаан соо 1,5 даабари дүүргэхээр шнидээд, хамтадаа 220 гектар шэниисэ шанартайгаар хадаа. Бүгэдөөрөө мүрысэжэ ажаллаад, таряа хуряалга, гүрэндэ тушаалгаяа тон богони болзор соо дүүргэе гэжэ энэ комбайнер нүхэдоо уряална. Зураг дээрэ: К. Афанасьев.

А. ИСТОМИНОЙ фото.

ПОЛЕВОЙ СТАН—ХҮДЭЛМЭРИДӨӨ ЗОРИГЖОХО, АМАРХА ГАЗАР

Хүдөө нютагуудтамнай таряа хуряалга үдэрһөө үдэртэ улам эршэмтэй хурдан болоно. Поли, тоогууд дээрэ хүн зон үдэр һүни илгадгүй оролдосотой шударгыгаар хүдэлнэ, «монсогоршье оробоһо гээхэгүй, час минута бүхэнииие үрэ ехэтэйгээр ашаглаха»—иимэ дайшалхы уряа доро сүлөөгүй ажалланад.

Олохон ажахынуудай хүтэлбэрилэгшэд полевой станаа бэлэдхэхэ—түхеэрхэ талаар яһала ехэ хүдэлмэри ябуулаа. Энээнэйнь тон зүбтэй байһаниинь мүнөө илангаяа элеэр харагдана. Полевой станууд партийна, советскэ болон бусад эмхи зургаануудай эмхидхэлэй болон политическэ хүдэлмэриин гол гуламта байһанаа илангаяа эли тодоор харуулба. Тэндэ агитатор, пропагандист бүхэн өөрһөө дулдыдаха хамаг юумэ бүтээхын хойноһоо оролдоно. Соёл гэгээрэлэй эмхи зургаануудай хүдэлмэрилэгшэд мүн лэ таряа хуряалгада туһа дүхэм үзүүлхэ гэһэн зорилтоёо нэрэтэй түрэтэйгөөр бэелүүлхын түлөө тэмсэнэд. Үнэн дээрээ полевой станууд дээрэ тэдэнэй хэхэ, бүтээхэ юумэн угаа ехэ. Тэдэнэр байрын гэрнүүдые, улаан булангуудые болбосон зохидоор түхеэрхэ, харуулан ойлгуулха агитаци, социалис мүрысөө эмхидхэхэ, элидхэл хөөрэлдөөнүүдые үнгэргэхэ, ажалай һүүлээр тарьяашадай сэнгэлиг хүхюунээр амарха ябадал хангахаһаа эхилээд, тон ехэ хүдэлмэри ябуулха, агитколлективүүдтэй, пропагандистнуудтай, хүдөө ажахын мэргэжэлтэдтэй нэгэн доро ажаллаха ёһотой хаям.

Соёл гэгээрэлэй олохон эмхинүүд таряа хуряалгын эхилэмсээр лэ, хамаг хүдэлмэреэ имагтал полевой станууд дээрэ эмхидхэжэ эхилһэн, колхоз, совхозуудай энэ ээлжээтэ зорилгоёо шиидхэлгэдэнь бодотоор туһалжа ороһон байна. Мухар-Шэбэрэй, Баргажанай үйлэдбэриин управленинүүдэй соёлой хүдэлмэрилэгшэд тарьяашадайнгаа дунда илангаяа суурхана. Жэшээнь, Мухар-Шэбэрэй аймагта мүнөө үедэ 120 агитбригада полевой станууд дээгүүр саг үргэлжэ ябажа байдаг болонхой. Тэдэнэр хүрэһэн лэ газартаа тон һайшаалтай хүдэлмэри хэдэг, механизаторнуудай хүдэлмэритэй тодорхойгоор танилсадаг, түрүү комбайнернуудай, жолоошодой дүй дүршэлые үргэнөөр тунхагладаг, социалис мүрысөөнэй дүн гаргалсадаг, ойлгуулламжын хүдэлмэри ябуулдаг, концерт харуулдаг байна.

Тэрэшэлэн Заганай, Доодо-Жэрэмэй хүдөөгэй библиотекэнүүдые абажа үзыт даа. Тэдэнэй даагшанар нүхэд Брун, Соловьева гэгшэд партийна организациингаа даалгабарииие оролдосотойгоор бэелүүлэн, хүн бүхэнэй бүтээсэ ехэтэйгээр хүдэлхын тула хамаг юумэ хэнэ: үдэр бүри, үдэшэ бүри полевой стан дээрэ ошожо, лекци уншана, хөөрэлдөөнүүдые хэнэ, уран гоёор бэлдэһэн выставкэнүүдые, фотомонтажуудые эмхидхэнэ, газета болон журналнуудые олон хүнүүдтэ уншажа үгэнэ. «Улаан Оронго» колхоздохи хүдөөгэй клубай (даагшань нүхэр С. Цыренова) эдэбхитэд баһал суурхажа байнхай.

Яруунын нүүдэл 12 кинотүхеэрэлгэнүүд тэрэшэлэн полевой станууд дээгүүр тусхай маршрудаар ходо ябажа, ажалшадта кино харуулна.

Иигэжэ таряа хуряалгада—бүгэдын хэрэгтэ өөрынгөө хубитые оруулхын хойноһоо эрмэлзэһэн соёлшод республика доторнай яһалашье олон даа. Тэдэнэй өөһэдөө үдэр һүни илгадгүй полевой станууд дээгүүр ябажа соёл болбосоролой хүдэлмэри эмхидхэжэ ябахадань, тарьяашаднай үнэн зүрхэнһөө баясана, улам сог зали ехэтэйгээр ажаллана.

Гэбэшье ажахы бүхэндэ адли иимэ бэшэ, зарим полевой станууд дээрэ ниитэ-ойлгуулламжын хүдэлмэри ябуулагданагүй, мүн тарьяашадай болбосон зохидоор амарха арга нүхэсэл эмхидхэгдэнэгүй. Загарайн, Хоринн, Хяагтын аймагуудтахи олохон полевой станууд иимэрхүү байдалтай. Жэшээнь, Ноёхоной XX партсъездын нэрэмжэтэ колхозой полевой стануудтахи культбазануудые абажа үзэхэдэ, мүнөө хүрэтэр таатай зохидоор түхеэрэгдээгүй, тэндэ социалис уялгын дүүргэлтэ, хүдэлмэриин дүн, мүрысөөндэ түрүүлһэн хүнүүд тухай абаһаар мэдэхын аргагүй юм. Агитбригаданьшье хүдэлнэгүй.

Иимэрхүү жэшээнүүдые харуулха гээ һаа бии.

Сэхыень хэлэхэдэ, дурсагдаһан үйлэдбэриин управленинүүдэй зарим колхоз болон совхозуудай партийна болон профсоюзна организацинууд полевой стан бүхэнииие соёл болбосоролой, ойлгууламжын хүдэлмэриин бодото гуламта болгохын хойноһоо оролдоогүй.

Мүнөө таряа хуряалгын эгээл шиидхэхы үе оробо. Хэхэ юумэн үшөөл угаа ехэ. Ушар тиимэһээ тарьяашадай хоноң үнжэн ажалладаг, байралдаг газар бүхэндэ соёл сурталай, культурно-гэгээрэлэй хүдэлмэри улам үргэн дэлисэтэйгээр ябуулагдаха ушартай. Тиихэдээ түрүүшүүлэй дүй дүршэлые бүгэдын шэтабари болгохо, хүмүүжүүлгын хүдэлмэри эмхидхэхэ, тарьяашадай болбосон һайнаар амарха хэрэг хангаха тушаа онсо анхарал хандуулагдаха зэргэтэй.

Зүгөөр партийна организацинууд тус хүдэлмэрииие бодомжотой зохидоор түсэблэхэ, шадамараар ударидаха, али бүхы арга боломжонуудаа бүрин гүйсэдөөр элирүүлэн ашаглаха ушартай. Энэмнай таряа хуряалгые саашадань хурдабшалха хэрэгтэ айхабтар ехэ туһа нүлөө үзүүлхэ бшуу.

Полевой стан бүхэн таряа хуряалга дээрэхи амжалта дэбжэлтэ зорижуулагша ёһотой гуламта болог лэ!

БҮХЫ ОРОНУУДАЙ ПРОЛЕТАРИНАР, НЭГЭДЭГТЫ!

41-дэхи жэлээ гарана.

БУРЯАД ҮНЭН

КПСС-эй Буряадай обкомой, Буряадай АССР-эй Верховно Соведэй, Министрнүүдэй Соведэй орган

№ 215 (10583) | 1964 оной сентябриин 10, четверг | Сэн 2 мүнгэн

ТҮРҮҮ ЗЭРГЭДЭ—…РАДАЙ ЭТИГЭЛТЭ

…хоной үргэн тарияланда мүнөө …ажалай халуун хаһа ерэнхэй. …партсъездын нэрэмжэтэ колхозой …д тарияа хуряалга, гүрэндэ ху…далгаяа зэргэшүүлэн, эмхитэйгээр …хана.

…гаран жэлдэ механизаторай …соло дээрэ ургажэ ябаһан Дам… Будадоржиевай агрегат ходо бу… ябана. Энэ эрхим комбайнерай …шо Вениамин Еранский, тракто… Цыден Лумбунов, һолоомо бу… табидаг Дмитрий Фетисов, … Бальчукова гэгшэд бэе бэедээ …жа, сагаа минута бүхэнөөр тоо… ажаллана. 15 хоногой туршада … 400 гектар тарияа хадаа. Ха… соогоо 14 гектар тарияа хадаха … 26 гактарта хүргэнэ.

—Бэе бэеэ халажа байгаад, сүүд… 18 час комбайнаа байлгангүй …нэбди,—гэжэ Дамдин Данжу… нүхэдэйнгөө нэрэһээ хөөрэнэ. …сэхэ, эрхим бүтээсэтэйгээр …дадаг нүхэр Будадоржиев сомо… Соведэй депутатаар һунгагдаһан. … зонойнгоо найдабари, депутат … улам дээрэ ургэхын түлөө … Данжурович бүрил эдэбхитэй… хүдэлнэ.

С. БИЛИГТУЕВ.

Х ҮДЭРИИН совхозой главна агрономой кабинет соо байһан экспонадууд сооһоо кукурузын лэ ургамал хүнэй анхарал татана. Гурбан метр үндэртэй.

— Ёһотойл полиин «хатан» гээшэмнай энэл байна даа,—гэжэ хараһан хүнүүд хөөрэлдэдэг.

Иигэжэ хөөрэлдэхэнь бидэнэйшье һанаанда аятай зохид байдаг. Манай звеногой поли дээрэһээ асарагдаа ха юм.

Мүнөө жэлдэ кукурузашье ургаа даа. Илангаяа Бунхан-Дэбэдэ ургаһан кукурузые харабал, гайхаха һэнта. 34 гектар дээрэһээ га бүриин 450 центнер ургаса хуряагаабди. Ургасынь манай звеногойхид «джунгли» гэлсэдэг байгаа бшуу. Гоёожо тиигээгүй ха юм. Үнэхөөрөөшье комбайнһаа гараһан силосэй наблаһые автомашинаар зөөжэ байхадаа, зарим шофернууд кабинаһаа дээгүүр татадаг кукурузын ургаса соогуур ябахадаа төөришэһэншье байха. Автомашинануудай комбайнуудта сэхэ дүтэлжэ байхынь тулада хэдэн газараар һэтэлжэ харгы гаргаһан байгаабди.

Звеномнай 340 гектарта кукуруза ургуулаа. Дунда зэргээр гектарай 350 центнер ургаса абтаха гэжэ һанагшабди. Бидэнэр дүрбэн хүмди. Очир Банзарович Цыбиковнай эгээл ахамнай юм. «Ехэ химитэй» нүхэсэжэ, тарилгын урда тээ газартаа минеральна үтэгжүүлгэ оруулаабди. Зүгөөр бүхы поли дээрээ энээниие хэрэглэжэ шадагдаагүй. Тиигээшье һаа, ехэнхидэнь хэрэглээбди. 130 гектар газарай га бүридэ 1,5 центнер аммиагай селитр оруулагдаһан юм. Мүн үнгэрһэн хабар компостнуудые бэлдээбди. Хамта 1000 тонно хэрэглэгдээ. Мүнөө болоходоо хими ямар ехэ аша хүргөө гээшэб! Кукурузамнай ургаал ха юм даа.

Үшөө иимэ жэшээ харуулая. Энэ жэлдэ 93 га газарта «стерлинг» сортын кукуруза тариһамнай бүхы поли дээрэһээмнай дунда зэргээр 450 центнер, зарим участогуудһаа гектарай 500 центнер хүрэтэр ургаса хуряагдаа.

Иимэ амжалта бэшэшье звенонуудтамнай (совхоздо хамта 5 звено ажаллана) түйлагдаа.

МАНАЙ ХҮСЭТЭ ХАНИ

Жэшээнь, суута кукурузашан Р. Д. Гонсорунов баян ургаса абажа байна. Мүнөө жэлдэ түрүүшынхеэ самолёдоор хоро сасажа, буртаг үбһыень үгы хэһэн байгаа. Минеральна үтэгжүүлгэ хэрэглээ. Мүнөө нүхэр Гонсоруновай звеногойхид гектарай 400 центнер кукуруза абажа байнхай.

Совхозоймнай бүхы отделенинүүдтэ кукурузын комбайнууд бүлэглэжэ ашаглагдана. Иигэжэ ажаллахада һайншье байна. Юуб тэхэдэ, агрегадууд бүтээсэтэйгээр ашаглагдана ха юм. Хуряалгын техникэ зэмсэгүүд энэ жэлдэ олошороо. Совхоздомнай урдань 9 комбайн байһанаа, мүнөө 14 болонхой. Бүхы таригдаһан 1200 гектар кукурузаяа совхозоймнай кукурузашад сентябриин 10 болотор дүүргэхээр хараална.

Һаяхан манай совхоздо Монголһоо айлшад ерээ. Юрөөгэй сангай ажахынхид бидэнэй ургууһан кукурузые ехээр һайшааһан байха юм. Звеногоймнай ажалшад ажалайнгаа дүй дүршэл, хайшан гээд баян ургаса ургууһан тухайгаа тодорхойгоор хөөрэжэ үгөө.

Монголой айлшад—Юрөөгэй сангай ажахын директор, зоотехмэргэжэлтэд силос даралгын үедэ карбамид хэрэглэдэг аргатай танилсаа. Нэгэ тонно силосто 3—4 килограмм карбамид хэрэглэгдэнэ. Оронойнмай түрүү ажахынууд энээниие хэрэглэжэ шэмэтэ тэжээлые 30—40 процентээр ехэ протеинтэй болгоно гээшэ.

Мүнөө жэлдэ кукурузашадта ажалай нэмэлтэ түлөөһэнэй шэнэ гурим зохёогдоо. Совхозоймнай дирекци онъһожоруулагдаһан звено бүхэнтэй хэлсээ баталжа, ямар хүдэлмэри хэхэ даалгабари үгөө юм. Центнер продукциин үнэ сэн баһал тодорхойлогдоһон байгаа. Хэрбээ механизаторнууд-кукурузашад түсэбөө дүүргээ һаа, центнерэй 15 мүнгэ түлөөһэ абадаг, түсэбһөө гадуур хэгдэһэн силосэй центнер бүридэ 7 мүнгэн нэмэжэ түлэгдэнэ. Иимэ һайн түлөөһэтэйгөөр хүдэлжэ байхадаа ажалдаа урмашангүй яахамнай һэм.

Энэ жэлдэ звеногоймнай кукурузашад ургасаяа саг соонь хуряажа, ниитынгээ малда шэмэтэ тэжээл бардам хүрэхөөр бэлдэн абаха байха.

С. ЛЫГДУНОВ,
Хүдэриин совхозой кукурузашан.

АЖАХЫ БҮХЭН ЭРХИМ ҮРЭҺЭ БЭЛДЭГ ЛЭ

Жэл бүхэндэ тогтууритай баян ургаса хуряахын тула нэн түрүүндэ эрхим шанартай, нютагай эрхэ байдалда тааража үрэһэ хүрэнгэтэй болохо гээшэ шухала удхатай. Энэмнай хүдөө ажахыгаа ашаг ехэтэйгээр хүгжөөхэ арга нүхэсэлнүүдэй нэгэн болоно.

Һүүлэй жэлнүүдэй туршада республикын олонхи ажахы өөһэдыгөө үрэһэ хүрэнгөөр хүсэд хангадаг болоо. Таригдадаг үрэһэнэй шанар яһала һайжаруулагдажа байна. Баргажанай, Мухар-Шэбэрэй, Кабанскын үйлэдбэриин управленинүүдэй колхоз, совхозууд энэ талаар амжалтатай.

Зүгөөр зарим ажахынууд энэ шухала хэрэгтэ эзэн бусаар хандажа, хүсэд хүрэхэ үрэһэ бэлдэдэггүй, тарилгын шанарта тэрэнээ хүргэдэггүй. Баримта дурдабал, Яруунын, Хоринн управленинүүдэй ажахынууд мүнөө жэлдэ тарилгынгаа 70—78 процентые шанаргүй үрэһөөр тарьяа.

Үрэһэ хүрэнгэ бэлдэлгээр иимэ харюусалгагүй байдал яагаад тохёолдоноб гэбэл, зарим үйлэдбэриин управлениин, колхоз, совхозуудай хүтэлбэрилэгшэд, мэргэжэлтэд энэ шухала хүдэлмэри зүбөөр, саг соонь эмхидхэнэгүй. Үрэһэнэй тарьяа агрономическа заабариин ёһоор хуряажа абаад, заабол нэгэдэхи, хоёрдохи классай шанартай болотор илгаха, сэбэрлэхэ тухай бодомжолногүй. Ороһо сэбэрлэхэ машинанууд дүүрэн хүсөөрөө хэрэглэгдэнгүй, үрэһэ, хүрэнгэ хааха хүдэлмэри удааруулагдана. Сэбэрлэгдэһэн, хатаагдаһан, хүсэд бэлэн болоһон үрэһэ муугаар хадагалжа гутаана. Үбэлэй үнгэртэр шахуу заримдаа хабар болотор сэбэрлэгдээ, арилгагдаагүй үрэһэнэй шанар муудана.

Ороһо тарьяа, бобово бусад ургамалнуудые хуряалга мүнөө үедэ түлэг дундаа ябана. Энээнтэй хамта үрэһэ хүрэнгын тарьяан хуряагдажа, үрэһэн хаагдажа байна. Одоол харюусалгатай хаһамнай ерэбэ гээшэ. Үрэһэ хүрэнгэдэ хэрэглэгдэхэ ургамал, сорт бүхэниие ами амяарнь, холин хүдхангүйгөөр хуряаха хэрэгтэй. Нэгэ янзын ургамал, нэгэ тусхай сортын тарьяа хуряаһанай һүүлээр комбайн машинаа һайса сэбэрлэжэ, арилгажа, нүгөөдэ ургамалынь, сортыень хуряажа эхилхэ заабаритай.

Комбайнһаа асарагдаһан хүрэнгын ороһые сэхэ тарьяа хатаадаг машинада оруулжа болохогүй. Тоог дээрэ асарамсаараа обоохой заһдань удаан байлгангүй «ОВ-10», «ОВП-20» түхэлэй машинаар нарин нягтаар сэбэрлэхэ хэрэгтэй. Тиигээд хатаахаар һаань, дары хатааха шухала. Үрэһэнэй тарьяан хуурай, 16—17 процент шиигтэй байхадаа гутахагүй. Энээнэй һүүлээр «ОС-3», «ОС-4,5» түхэлэй ороһо илгадаг машинаар илгажа ородог. Энэ ушарта ажал хүдэлмэреэ ойро зуурашье удааруулжа болохогүй. Бүхы арга боломжонуудаа дууһан шадамараар хэрэглэхые оролдохо.

Хүрэнгын тарьяа хуряажа эхилһээр нэгэ һарын үнгэрөөд байхада колхоз, совхоз бүхэн үрэһэеэ дууһан хадагалжа дүүргэхэ ёһотой. Мүн энээнтэй сүг хойто жэлэй тарилгада сохом хүрэхөөр хартаабхын, олон жэлэй ногооной үрэһэн бэлдэгдэхэ болоно.

Үрэһэнэй тарьяанай шанарые доошолуулхагүйн зорилгоор хуурай һайн амбаарта хадагалха хэрэгтэй. Тусхай актаар кладовщикта үрэһэнэй тарьяан тушаагдаад, бухгалтериин дэбтэртэ энээн тухай бэшэгдэхэ. Тиигээд саашадаа ямараар хадагалагдажа байһыень ходо шалгажа байхада һайн. Ерэхэ жэлэй тарилгын эхилтэр үрэһэ хүрэнгэеэ эрхимээр хадагалжа байхын түлөө хүтэлбэрилэгшэд, мэргэжэлтэд хэмжээ абаха уялгатай.

Зарим ажахынууд хүсэд хүрэхэ сортовой үрэһэгүй байгаа һаа, түргөөр тарьягаа сортовой үрэһөөр андалдаха хүдэлмэри ябуулха болоно. Үгы гэбэл, хүдөө ажахын туршалгын станциһаа, гүрэнэй жасаһаа андалдажа байхые бодомжолхо шухала.

7,5 миллион пүүд тарьяа гүрэндэ худалдаха харюусалгатай уялгаяа нэрэтэйгээр дүүргэхэтээ хамта ерэхэ жэлэй баян ургасын энэ үндэһэн болоһо эрхим шанартай үрэһэ хүрэнгэ хүсэдөөр хаахын тулада оролдоё.

К. БАРДАМОВ,
республикын хүдөө ажахын продуктнуудые абаха, бэлэдхэхэ министерствын агроном.

АМАН БАЙНАЛ ГЭЖЭ МИИН ДУУГАРАГШАГҮЙ

Ажал хүдэлмэридөө анхаралтайгаар хандажа, амжалта түйладаг хүнүүд арад зондоо хүндэтэй ябадаг. Очир Аранзаевич Раднаев эгээл тиимэ хүнүүдэй нэгэн болоно. Гансашье Хурамхаанай совхоздо бэшэ, бүхы Баргажанай үйлэдбэриин управленидэ тэрэниие мэдэхэгүй хүн хомор байха. Очир Аранзаевич арбан табан жэлдэ талгаряагүй «талын онгосо» жолоодоно. Энэ үе соо ямаршье бэрхшээлэй тохёолдоо һаа, халаанай даабари дүүргэнгүй байха ябадал нэгтэшье үзэгдөөгүй.

Энэ жэлэй хуряалгын халуун хаһада урдынхидаал адли эршэмтэйгээр ажаллажа байнхай. Ургаса хуряалгын эхилһээр 211 гектарай тарьяа баал болгожо сабшаад, 250 гектарай тарьяа суглуулан сохиһон байна. Тиигэжэ 1800 центнер алтан шара шэниисэ абаа. Һайнаар ажаллаһан хүн арадай магтаалда хүртэдэг, материальна талаар урмашуулагдадаг ха юм.

Нүхэр Раднаев ургаса хуряалгын эхилһээр 7 дахин мүнгэн шагнал, эды дахин совхозой дирекци, партком болон профсоюзай хүдэлмэришэдэй комитедэй дамжуулгын вымпелдэ хүртэһэн байха юм.

Һүүлэй үдэрнүүдтэ Очир Раднаев тарьягаа сэхэ хадажа эхилээ. Ямараар ажалланаб гэжэ асууха болоо һаа, үдэр бүри даабаряа хоёр-гурба дахин дүүргэнэ гээд совхозойхин харюусаха.

—Үдэртөө 10 гектар аалин ябажа хадахаар даа,—гэжэ энеэдэ татан Очир Аранзаевич хөөрэнэ.—«СК-3» түхэлэй комбайнаар үдэр бүри 20—25 гектар хадажа болохо юм.

Очир Раднаев аман байнал гэжэ хооһоор дуугардаггүй, хэлэһэн үгэеэ заатагүй хүсэндэнь хүргэдэг заншалтай болонхой. Мүнөө үдэр бүри 27—30 гектарай тарьяа сэхэ хадажа үрьдинэ. Тэрэнэй эршэтэ ажалһаа жэшээ абажа, комбайнернууд Жаргал Гармаев, Цыдып Бубеев, Гарма Цыдыпов гэгшэд халаанайнгаа даабариие ходо үлүүлэн дүүргэнэ.

Очир Аранзаевич Раднаев энэ хуряалгын үедэ Хурамхаанай униэй комбайнер, Социалис Ажалай Герой Чоймпол Бадмаевтай мүрысэнэ.

Б. НАДАГУРОВ,
Баргажанай управлениин Хурамхаанай совхозой хүдэлмэришэнэй комитедэй түрүүлэгшэ.

БАЯН-ХУСАНАЙХИД МАГТААЛТАЙ

ПЕТРОПАВЛОВКА. (Телефоноор абтаба). Байгша ондо Ленинэй нэрэмжэтэ колхозой гэшүүд ехэ уялга абаһан байгаа. Ороһо тарьягаа богони болзорто хуряажа, 15 мянган центнер тарьяа гүрэндөө худалдаха зорилготой.

Тарьяа хуряалга бэлэдхэлтэйгээр угтагдажа, хүдэлмэринь һайнаар эмхидхэгдэнэ. Һүүлэй мэдээгээр тус колхозойхид 13 мянга гаран центнер тарьяа гүрэнэй амбаарта оруулаад байна. Абаһан уялгань һаяын үдэрнүүдтэ дүүргэгдэхэнь.

Хуряалга, гүрэндэ тарьяа тушаалгын эмхи гуримтайгаар ябаһан ушар колхозой гэшүүд механизаторнуудай ажалаа бүтээсэтэйгөөр эмхидхэһэнһээ болоо бшуу. Бригада хоорондын мүрысөөндэ илангаяа Баян-Хусанай отделениинхид эрхимлэжэ ябана. Эндэхи тракторно-тарьяан ажалай бригада (бригадирынь И. Н. Пашинский) уялгаяа үлүүлэн дүүргээ. 6 мянган центнер тарьяа гүрэндэ худалдахын оронда 7,5 мянган центнер гэхэ гү, али 1500 центнерээр ехэ тарьяан гүрэндэ худалдагдаа.

Бригадын механизаторнууд машина, комбайнуудаа бүтээсэтэйгээр ашаглана. Комбайнернууд Геннадий Иванов, Иван Пашинский, Дарисурун Жамбалов гэгшэд халаанайнгаа даалгабариие хододоо үлүүлэн дүүргэнэ. Автомашинын жолоошодой дунда дэлгэрһэн мүрысөөндэ Василий Хороших, Иван Москвитин гэгшэд түрүү ябана. Тоог дээрэ тарьяа зөөхэдөө эдэнэр агре… ханшье һаатуулдаггүй.

Һаяхан колхозой правлени, партийна организаци ажалай дүн гаргахадаа Баян-Хусанай тракторно-тарьяан ажалай бригадада дамжуулгын Улаан туг барюулжа, түрүүшүүлыень шагнаба.

Д. БАДМАЖАПОВ,
«Зэдын Үнэн» газетын редакторай орлогшо.

Арадай Болгариин һайндэр

МОСКВА, сентябриин 8. (ТАСС). Болгарида социалис революциин болоһоор 20 жэлэй ойдо зорюулагдаһан, ниислэл хотын олониитын түлөөлэгшэдэй баярай суглаан мүнөөдэр Кремлиин театр соо болобо.

Энэ түүхэтэ ой тухайда КПСС-эй Центральна Комитедэй Президиумэй гэшүүн Г. И. Воронов элидхэл хээ.

Агуухэ национальна һайндэрөөрнь И. А. Лихачевой нэрэмжэтэ автомобильна заводой слесарь, коммунис ажалай ударник А. Н. Александров, СССР-эй Медицинын эрдэмэй академиин педиатриин институдай профессор, медицинын эрдэмэй доктор А. А. Титаев, Москвагай гүрэнэй университедэй студентка Н. С. Завьялова гэгшэд болгар ханинараа үнэн зүрхэнһөө амаршалба.

Болгариин Арадай Республикаһаа СССР-тэ байдаг элшэн сайд Стоян Караджов хани халуунаар уттагдан үгэ хэлээ.

СОФИДА БАЯР НАЙР БОЛОБО

СОФИ, сентябриин 8 (ТАСС). Болгариин Арадай Республикын Арадай суглаанай ойн баярай сесси эндэ мүнөөдэр нээгдээ.

Тус сессидэ БКП-гэн ЦК-гай Нэгэдэхи секретарь, НРБ-гэй Министрнүүдэй Соведэй Түрүүлэгшэ Тодор Живков түрүүтэй партиин болон гүрэнэй ударидахы ажал ябуулагшад, мүн социалис оронуудай делегацинууд, тэрэ тоодо КПСС-эй ЦК-гай Президиумэй гэшүүн, КПСС-эй ЦК-гай секретарь Л. И. Брежнев түрүүтэй СССР-эй партийно-правительственна делегаци хабаадалсаа.

Тодор Живков сесси дээрэ элидхэл хэбэ.

Л. И. Брежнев КПСС-эй ЦК-гай үмэнэһөө, СССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй, Советскэ правительствын, бүхы совет арадай үмэнэһөө арадай засаг түрынь тогтоһоор 20 жэлэй ойтой дашарамдуулан болгар коммунистнуудта, социалис болгариин бүхы ажалшадта баярай амаршалга хүргэбэ.

Л. И. Брежнев үгынгөө түгэсхэлдэ КПСС-эй ЦК-гай, СССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй, Министрнүүдэй Соведэй амаршалгын бэшэг уншаа. Л. И. Брежневэй үгэ хэлэхэдэ, амаршалгын бэшэг уншахадань, сессидэ хабаадагшад нэрьемэ үни удаан замхашагүй альга ташалгаар угтаба. Бултадаа хүл дээрээ бодоод: «КПСС! КПСС!», «Хэтэ мүнхын хани барисаан!» гэһэн юрөөл табин ооголоолдоо. Нүхэр Л. И. Брежнев, Т. Живков тэбэрилдэн, бэе бэеэ амаршалба.

Удаа тээнь аха дүү социалис оронуудай партийно-правительственна делегацинуудай хүтэлбэрилэгшэд амаршалгын үгэнүүдые хэлээ.

КПСС-эй ЦК-да Исландиин нэгэдэмэл социалис партиин делегацитай уулзалга болоо

Һаядаа КПСС-эй ЦК-гай Президиумэй гэшүүн, секретарь нүхэр Л. И. Брежнев ЕСПИ-гэй түрүүлэгшэ нүхэр Э. Олгейрссон, ЕСПИ-гэй түрүүлэгшын орлогшо нүхэр Л. Йозефссон, ЕСПИ-гэй ЦК-гай Гүйсэдкомой түрүүлэгшэ нүхэр Г. Хьяртарсон, нүхэд Б. Бьярнассон ба С. Тороддсен гэгшэдһээ бүридэһэн Ирландиин Нэгэдэмэл социалис партиин (ЕСПИ) ЦК-гай делегацитай уулзаба.

Улаан талмай дээрэ шаналалай митинг болобо

Американ арадай алдарта эхэнэрэй дурасхаалда

МОСКВА, сентябриин 8. (ТАСС). Американска ба уласхоорондын хүдэлмэришэнэй, коммунис хүдэлөөнэй элитэ ажал ябуулагша, США-гай компартиин Түрүүлэгшэ Элизабет Гэрли Флиннэй дурасхаалда зорюулагдаһан шаналалай митинг мүнөөдэр Улаан талмай дээрэ болоо. Ниислэл хотын олон мянган ажалшад американ арадай алдарта басаганай эб найрамдалай, демократиин ба социализмын түлөө эрэлхэг тэмсэлшын арюун тунгалаг дурасхаалые хүндэлэн ёһолбо.

Шаналалай митингые КПСС-эй МГК-гай секретарь Н. А. Кузнецов нээбэ.

КПСС-эй ЦК-гай секретарь Л. Ф. Ильичев наһа баралга тухай түрүүлэн үгэ хэлээ.

Совет эхэнэрнүүдэй комитедэй Президиумэй түрүүлэгшэ Н. В. Попова, Испаниин компартиин Түрүүлэгшэ Доллорес Ибаррури, США-гай компартиин Национальна хүтэлбэриин түлөөлэгшэ Г. Аптекер митинг дээрэ үгэ хэлээ.

Митинг дүүрэбэ. Траурна маршын зэдэлээн доро Элизабет Гэрли Флиннэй үнэһэн шарилтай урные Кремлиин ханада абаашажа, тусхай табсан дээрэ табиба. «Интернационал» гэжэ пролетарска гимн талмай дээгүүр хүнхинэбэ.

Американ арадай алдарта басаганай үнэһэн шарилтай урна Америкын Холбоото Штадуудта абаашагдаха байна.

Буряадай АССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Указ

Нүхэр С. С. Коноваловые Буряадай АССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Хүндэлэлэй грамотаар шагнаха тухай

Республика дотор олониитын хүдэлмэридэ эдэбхитэйгээр хабаадаһанайнь түлөө, 60 наһа гүйсэһэнтэйнь дашарамдуулан нүхэр Коновалов Семен Семеновичые—тусхай пенси абагшые Буряадай АССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Хүндэлэлэй грамотаар шагнаха.

Буряадай АССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Түрүүлэгшын орлогшо Д. РАДНАЕВ.

Буряадай АССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй секретарь Л. САБУРОВ.

Улаан-Үдэ. Соведүүдэй байшан.
1964 оной сентябриин 9

ПАРТИЙНА АЖАБАЙДАЛ

ЗОНИИЕ ЗОРИГЖУУЛАГША ХҮСЭН

ХУРЯАЛГА ДЭЭРЭ КОММУНИСТНУУД ЭРХИМ АЖАЛАЙ ЖЭШЭЭ ХАРУУЛНА, МҮРЫСӨӨ ҮҮСХЭНЭ

БАЙГША ОНДО совхозойхиднай таряа хуряалгын үедэ минута, час бүхэниие гамнан, шэнэ ургасынгаа нэгэшье хоолос, монсогоршье ороохо гээнгүй, богони болзорто абажа амбаарлаха, гүрэндөө худалдаха гэһэн зорилго урдаа табинхай.

Энэ зорилгые амжалтатайгаар дүүргэхын тула Кубань, Ставрополиин таряашадай жэшээгээр мүнөө жэлдэ түрүүшынхеэ бүхы машина техникые бүлэг бүлэгөөр, бүтээсэ ехэтэйгээр хүдэлгэн, богонихон болзор соо ехэнхи таряагаа амяарлан хадаха гэжэ шиидээ һэмди. Тэрэшэлэн отделени бүхэндэ үргэн абасатай «ЖВН-10» жаткануудые түрүүшынхеэ олоор абтаа.

Тариянда орохын урда отделени бүхэндэ механизаторнууд, таряашадай хабаадалгатай партийна нээмэл суглаанууд боложо, хүдэлмэриин 12 үдэр соо ехэнхи таряагаа амяарлан хадаха, 18 үдэр соо суглуулжа сохихо, гүрэндэ 30 мянган центнер таряа тушааха гэһэн социалис уялга зүбшэн хэлсэгдээ, мүн ажалай түлөөһэнэй шэнэ гурим хүн бүхэндэ һайнаар ойлгуулагдаа. Энээнтэй дашарамдуулан, комбайнер, тракторист, жаткын машинист бүхэн тус тустаа дээшэлүүлэгдэһэн уялгануудые абаад, хоорондоо социалис мүрысөө баталһан байна. Жэшээнь, 2-дохи отделениин дүршэлтэй комбайнер, коммунист П. Гладких «ЖВН-10» жаткатай комбайнаар хүдэлмэриин арбан үдэртэ 500 гектар таряа хадажа, тэрэнээ 13 үдэр соо хуряахаб гэжэ мэдүүлээд, совхозойнгоо гурбадахи отделениин комбайнер А. Рекуновые мүрысөөндэ уряа һэн.

Түрүүшын үдэрһөө бүхы отделенинүүдтэ таряа баал болгон хадахаар түхеэрэгдэһэн 30 комбайн хүдэлжэ эхилээ. Тэдэнэр түрүүшын үдэр (16 час соо) 960 га ургаса сабшаа гэхэгү, али час бүридэ 60 гектар унагаагаа. Удаань үшөө дүрбэ хоноод байхада, хамта 5.160 га таряан баал болгогдоһон. Харин мүнөө бүхыдөө арба гаран үдэр соо 7 мянга үлүүтэй га ургаса хүлһөө буугаад байна. Хэзээдэшье манай Хэжэнгын совхоз иимэ богонихон болзорто эды таряа амяарлан хадаагүй юм. Машина техникые зүбөөр, бүтээсэ ехэтэйгээр хүдэлгэжэ, ургаса түргэнөөр хадаха, хуряаха энэ аргын алишье талаараа һайн байһаниинь элитэ. Гансал ехэнхи таряагаа хадажа дүүргээд, баал суглуулан сохихоор комбайнуудаа дахин түргэн тааруулаад, ургасаяа түлэг хуряажа байтарнай бороо ехээр орожо, зарим тэды һаатуулба.

Тариянда ороһон түрүүшын үдэрһөө хойшо коммунистнууд ажалай мүрысөө үүсхэжэ, олондо жэшээ харуулан хүдэлнэ. Жэшээлхэдэ, хоёрдохи отделениин комбайнер, үнинэй коммунист Павел Гладких гэгшэ «ЖВН-10» жаткатай комбайнаар хүдэлмэриин 8 үдэр соо 430 га таряа баал болгоо. Мүн гурбадахи отделенидэ механизаторнууд, коммунистнар Александр Нимаев, Балдан-Доржо Раднаев, нэгэдэхи отделенидэ Сергей Кубасов болон бусад эрхим ажалай жэшээ харуулжа ябана. Тэрэшэлэн комбайнернууд Юндэн-Доржо Жапов (3-дахи отделени), Михаил Гатилов (1-дэхи отделени), Александр Рекунов (4-дэхи отделени) гэгшэд тус тустаа богонихон болзорто 400—420 га таряа хадаһан байна.

Таряа хуряалгада хүдэлжэ байһан зоной дунда социалис мүрысөө аша үрэтэйгөөр эмхидхэхэ, ойлгууламжын хүдэлмэри ябуулха талаар отделени бүхэндэ табигдаһан политэмхидхэлшэд, агитаторнууд, мүн эхин партийна организацинууд ехэхэн хүдэлмэри хэнэ гэжэ тэмдэглэмээр. Энээнһээ урагша отделени, бригада, агрегадуудай хоорондохи мүрысөө агитаторнууд—клубые даагшанар, библиотекарьнүүд лэ эмхидхэдэг бэлэй. Тиимэһээ тэрэнһээнь үшөө бодото үрэ гарадаггүй, мүрысөөниинь ехэнхидээ миил нэрэ, хооһон тоо, процент болоод лэ дүүрэдэг байгаа. Харин хүн зониие бодотоор урагшань татаха, урмашан зоригжуулха, үнэн зүрхэнһөө һонирхуулхаар юумэн үшөөл хомор байдаг һэн.

Мүнөө жэлдэ бидэ отделени бүхэндэ эдэбхитэй бэрхэ коммунистнуудые политэмхидхэлшэдээр табяабди. Тэдэнэр механизатор, агрегат бүхэнэй хоорондо социалис мүрысөө бодотоор эмхидхэжэ, тэрэнэйнь дүн үдэр бүри гаргаад, бюллетень, «Сахилгаан хуудаһан» дээрэ зохидоор бэшэжэ, олоор тараана, эли газарта үлгэнэ. Таряалан дээрэ хүдэлдэг хүн бүхэнэй хэһэн ажал, олоһон олзынь баһал үдэр бүри гаргадаг болоо. Политэмхидхэлшэд мүрысөөнэй дүнгөөр тэрэ дары түрүүшүүлдэ дамжуулан, Улаан тугхануудые барюулна. Хэрбээ урдань хуряалгын үедэ ханын һонин оройдоол 1—2 дахин гарадаг һаа, мүнөө 2—3 хоноод лэ гаргагдана. Мүн тэдэнэр агитаторнуудтай хамта бүхы совхоздо, бусад отделенинүүдтэ хуряалгын хүдэлмэри ямараар ябанаб, хэн түрүүлнэб, хэниинь гээгдэнэб гэжэ таряашад, механизаторнуудта ходо соносхожо байдаг болобо. Илангаяа политэмхидхэлшэд, коммунистнар, сомоной Соведэй хүдэлмэрилэгшэ Н. С. Бочкин, багша Н. О. Содбоев, А. В. Серебренников, агитаторнууд, клубые даагшанар Б. Бальжинимаева, М. Кривошеева, Ц. Оюнтуева болон бусад эдэбхитэй оролдосотойгоор хүдэлнэ.

Энэ жэлдэ механизаторнуудай ажалай түлөөһые бодомжотой зүбөөр, хүниие ёһоор һайн урмашуулхаар тогтооһоной ашаар хуряалгын хүдэлмэри эхилһэнһээ хойшо урагшатай ябаа. Жэшээлхэдэ, жаткын машинист, комбайнернуудта түрүүн хадаһан таряанайнь га бүридэ 28 мүнгэ түлөөбди. Тиигээд механизатор бүхэнэй 140 гектарһаа дээшэ хадахадань, га бүриинь 78 мүнгэ, харин 200—250 гектарһаа дээшэ болгоходонь, га бүриин 91 мүнгэ түлөөбди. Саг үргэлжэ нэмэжэ байдаг түлөөһэнэй энэ гурим ажалай бүтээсые дээшэлүүлхэ хэрэгтэ ехэхэн нүлөө үзүүлбэ. Юуб гэхэдэ, механизатор бүхэн шадаал һаа богони болзорто 140 гектарһаа дээшэ, 200—250 га хадахын, хуряахын түлөө тэмсэнэ.

Гадна отделени бүхэндэ полевой станнуудые һайнаар түхеэрэн бэлдэжэ, харуулан ойлгуулха хэрэгсэл, плакат, лозунгнуудаар гоёон шэмэглээбди. Тэндэнь шатар, даам, спортын наадanай хэрэгсэл, бүмбэгэ, сеткэ гэхэ мэтэ абтанхай. Шэнэ газетэ, журнал ходо абаашагдажа байдаг.

Манай партийна организаци ургаса хуряалга дээрэ хүдэлжэ байһан зоной дунда нигэжэл ойлгууламжын хүдэлмэри эмхидхэн, социалис мүрысөө үргэнөөр дэлгэрүүлнэ.

А. РАДНАЕВ,
Хориин Хэжэнгын совхозой парткомой. секретарь.

Захааминай аймагай XXII партсъездын нэрэмжэтэ колхо[з]ой таряашад болон механизаторнууд энэ жэлдэ ороохо таряанай, ку[ку]рузын муу бэшэ ургаса ургуулжа шадаһан байна. Мүнөө эндэ ург[аса] хуряалгын хүдэлмэри түлэг дунда ябуулагдана.

Ургаса хуряалгын үедэ таряашад болон механизаторнуудта агита[тор]нууд, лекторнүүд ошожо лекци уншадаг, хөөрэлдөөнүүдые үнгэр[гэ]дэг байна. Мүн механизаторнууд магнитофон дээрэ бэшэгдэһэн оро[н] буряад дуунуудые шагнаха аргатай. Зураг дээрэ: колхознигууд маг[ни]тофон дээрэ бэшэгдэһэн дуунуудые шагнажа байна.

Б. ОЧИРОВАЙ фото.

АЖАЛША БЭРХЭ АХА ДҮҮНЭР

Эдэнэр хүнгэн хүдэлмэри бэдэрээгүй. Харин өөһэдынгөө ажалша бэрхэ гарнуудай хүсэ шадалые гүйсэд хэрэглэжэ боломоор хүдэлмэридэ орохоо һанаһан байгаа. Хүдөө ажахые хурдан түргэнөөр хүгжөөхэ гэһэн түрэл партиингаа уряагаар табан аха дүү Дроздовтон аяар Шэтын областьһоо Борьёогой совхоздо хүдэлмэрилхөө ерэһэн юм.

Эгээ ахань—Константин Алексеевич Дроздов совхоздо ерэһээр өөрынгөө мэргэжэлээр хүдэлжэ эхилээ. Тэрэ арбан табан жэлдэ таһалгаряагүй табадахи разрядай модошо дарханаар ажаллана. Тэрэнэй шадамар бэрхэ гарнуудай хүсөөр хүн зондо хэрэгтэй нилээд олохон һайн хэрэгсэлнүүд хэгдэһэн байха. Тэрэнэй бүтээһэн стол, диван, комод, шифоньер, шкаф, стул болон бусад гэрэй хэрэгсэлэй юумэнүүдые Борьёогой совхозой хүдэлмэришэдэй, малшадай гэрнүүдтэ, элдэб янзын эмхи зургаануудта хаража болохот. Яһалал һайнаар, фабрикынхидал адляар бүтээгдэһэн хэрэгсэлнүүд даа.

Мүнөө совхозой түб һууринда олохон шэнэ гэрнүүд баригдажа байна. Барилгашад Константин Алексеевичэй туһаламжагүйгөөр яашье байжа шададаггүй. Энэ шадамар бэрхэ, уран гартай модошо дарханай хүсөөр сонхын раманууд, гэрэй үүдэнүүд, холоодонууд, ставнинууд хэгдэнэ ха юм. Тэрэнэй хэһэн юумэнүүдые харахадаа, ёһотойл оролдосотой ажалша хүнэй бүтээһэн хэрэгсэл гэжэ гансата ойлгохоор.

Константин Алексеевич эршэтэ ажалайнгаа түлөө хэдэ дахин Хүндэлэлэй грамотаар шагнагдаһан, совхозой дирекци, партком болон хүдэлмэришэнэй комитедэй зүгһөө оло дахин баяр баясхаланда хүртэһэн байна.

Хоёрдохи ахань—Георгий Алексеевич совхозой мал адуулагшаар ажалладаг. Тэрэ энэ хүдэлмэридөө мүн лэ амжалтануудые туйладаг, харууһалжа байһан малнуудайнь шэгнүүр сүүдхэ бүридэ ехээр нэмэдэг.

Иван, Владимир Дроздовтон ехэ ахынгаа замаар ябажа, совхоздоо барилгашадаар хүдэлмэрилнэ. Тэдэнэр аха Константин Алексеевичһээ жэшээ абажа, тэрэнэйнгээ зааха заабариие һайнаар дүүргэдэг. Тэрэнэй ашаар совхозойнгоо барилгашадай дунда һайн амжалтануудые туйлажа, бултанда хүндэтэй болонхой.

Дроздовтоной эгээл бага хүбүүн Павел совхоздоо автомашинын жолоошоноор ажалладаг. Тэрэнэй автомашина хододоо аянда гарахаар бэлэн байдаг, машинань капитальна заһабаригүйгөөр хэдэ мянгаад километр нормоһоо үлүүгээр ябаһан байна. Павел абаһан даабаряа саг болзортонь дүүргэхын түлөө үдэр бүри оролдожо ябадаг.

Аха дүү Дроздовтон эршэтэ ажалаараа хүдөө ажахые хүгжөөхэ хэрэгтэ өөһэдынгөө хубитые оруулалсажа, совхозойнгоо баялигые улам арьбадхахын түлөө оролдоно.

П. ХАЛТАНОВ.
Зэдын управлени.

ПЕКИНЭЙ ХҮТЭЛБЭРИЛЭГШЭДЭЙ ТҮРИМХЭЙ ААШАНЬ

СОВЕТ ХҮНҮҮДЭЙ ДУРА ГУТААНА

ДҮЛИИДӨӨ НАЙРААД...

Дэлхэйн коммунис болон хүдэлмэришэнэй хүдэлөөн дотор эб эмхи таһалха гэжэ оролдодог Хитадай хүтэлбэрилэгшэдэй саашанхи алхамуудые совет хүнүүд тон сошордолтойгоор адаглан хаража байна. Пекинһээ дамжуулагдаһан мэдээсэлнүүдһээ харахада, Мао Цзэ-дун ба тэрэнэй дүтын хүнүүд пролетарска интернационализмын гол ёһоноо эсэслэн хахасаха, национализмаар туг хэхэ, гүрэнүүд хоорондын харилсаанда зүришэлдөө үүдхэхэ гэжэ шиидэһэн янзатай.

Японой бүлэг социалистнуудтай Мао Цзэ-дунай хэһэн хөөрэлдөөн энээниие эли тодоор гэршэлнэ.

Территориин асуудалаар хэһэн мэдүүлгэнь харата ябуулга бэшэ аал? Хүршэнэрэй эб таһалхын, хани барисаата арадуудые хёморуулхын тула хамаг юумые хазагайруулан хэрэглэнэ.

Курилиин аралнууд тухай хэдэн үгэ хэлэхэм. Эдэ аралнууд ямар ушарһаа Япондо бусаагдаха болоноб гэжэ асуумаар. Курилиин аралнууд энэ орондо экономическа талаараа хэзээшье шухала байгаагүй, харин Совет Дурна хизаарта добтолхын тула Японой милитаристнуудай хэрэглэхэ нууга болодог байһан.

Түүхын талаар абажа үзэбэл, энэ архипелагые анха түрүүн манай орон олоһон байха. Энээниие 17 зуун жэлэй эсэстэ, 18 зуун жэлэй эхеэр ород аяншад оложо, ород ороной Дурна зүгтэхи газар дайдануудта нэгэдүүлһэн түүхэтэй. Харин Япон тиихэ үеэр архипелагта ошохо замые һаял шэнжэлжэ эхилһэн, гүрэнэйнгөө мэдэлдэ хэзээшье оруулаагүй юм.

Дурна зүгэй газар дайдын талаар Советскэ Союзһаа нэхэбэри хэхэ һанаатай хэбэртэйгээр Мао Цзэ-дунай мэдүүлһые дуулаад, Сибиириин ба Дурна зүгэй түүхэшэн һэн туладаа, ехээр дураа гутабаб.

Түүхын документнүүдһээ харахада, ородууд Амарай хизаарта ерэхэдээ, нэгэшье хитадые тэндэ хараагүй байгаа. Мао Цзэ-дунай хэлэһэнэй ёһоор, зуун жэлэй саана бэшэ, харин 17-дохи зуунай һүүлшын жэлнүүдтэ ородой таряашад, хасагууд ба олзоборишод Байгал нуурһаа зүүгээрхи, Амар мүрэнэй зүүн бэеын тала дайдаар һуурижан нютагжаһан юумэл.

Хитадай хүтэлбэрилэгшэд дүлиидөө найраад..., түүхые бүдүүлитээр хазагайруулна.

М. И. БЕЛОВ,
түүхын эрдэмэй кандидат, СССР-эй Географиин бүлгэмэй түүхын отделениин түрүүлэгшэ.

МАРКСИЗМДА УРБАҺАН ЯБАДАЛ

Түүхэ гээшэ үнгэрһэн сагай баримтануудые үнэн зүбөөр соголон шэнжэлхэ эрилтэ табидаг эрдэм ухаан байһаниинь элитэ. Тушаан болоһон, тииһээ тиитэрээ, худалаар тайлбарилагдаһан жэжэхэн баримтануудые хэрэглэхэ ябадал түүхэдэ харша юм. Түүхэ домогой тобшололнуудые шэнжэлээд үзэхэдэ, Пекинэй хүтэлбэрилэгшэдэй багсаамжань, Совет Казахстан тушаа хэнтэг түримхэй «эрилтэнь» сүм буруу болоно. Археологиин ба палеонтропологиин олон материал юу элирхэйлнэб гэхэдэ, Казахстанай газар дайда дээрэ, тэрэ тоодо Балхаш нуур шадархи нютагуудаар, эртэ урда сагта ажаһууһан зоной эдлэл хэрэгсэл ба соёл болбосоролой бэеэ даажа тусгаар хүгжэһэниинь тодорно. Эдэнь өөрынгөө түхэл шэнжээр яашье Хитадай бэшэ, харин Дунда Азиин, Ураал шадарай, Урда Сибириин, Доодо Волгын арадуудай соёлдо дүтэрхы байдаг. Тон өөрсэ янзын бүридэлтэй, имагтал казах арадай хожомой соёл гэгээрэлтэй үт үнгяараа холбоотой, өөртэнь лэ хамаатай.

Казахай ССР-эй мүнөөнэй газар дайдые эзэмдэхэ гэжэ урдын хитад хаашуулай нэгэтэ бэшэ һэдэдэг байһаниинь бидэндэ, түүхэшэдтэ элитэ. Теэд тэдэ һэдэлгэнүүдэй буруу һурэһэниинь баһал мэдэгдэнэ. (Хитадай хүтэлбэрилэгшэдшье энээн тухайда мэдэхэл байһан аад, дуугай үнгэрнэ). Мүнөөнэй Казахстанай газар дайда түүхын ёһо заршамаар бүрилдөөд, эндэ казахууд үни заяанһаа нютагжа[н] һууһан, тиихэдээ Хитадай мэдэлдэ хэзээшье ороогүй юм. Бодото түүхын үнэн баримтанууд иимэл байна.

Казахай ССР-тэй хилэлдэ[хэ] Синьцзянай газар дайдые цинскэ хаан түрын хайшан гэжэ мэдэлдээ оруулһан тухайда Хитадай хүтэлбэрилэгшэд мартаха зэргэгүй. Джунгариин зониие барандань шахуу хюдаһанай һүүлээр лэ, XVIII зуун жэлдэ Синцзяниие эзэмдэһэн. Теэд Синьцзянай арадууд хитад феодалнуудай дарлалтые оройдоо мэдэрээгүй байха. Хэдэ миллион хүнүүдэй хосорһон үргэн ехэ нютагай үйлэдбэрилгын хүсые һарнюулан һандааһан ябадал, арад зоной саг үргэлжын зэбүүрхэл үүсхэдэг национально-колониальна хүндэ хүшэр дарлалта—Синцзяндахи арадуудые хүсөөр богоолшолгын үрэ дүн байһан.

Хитадай мүнөөнэй хүтэлбэрилэгшэд хитад хаашуулай үг залгамжалагшад болохые хүсэнэ гээшэ гү? Марксистнуудби гэжэ өөһэдыгөө нэрлэдэг хүнүүдые уласхоорондын коммунис ба хүдэлмэришэнэй хүдэлөөнэй зонхилогшонь болохо һанаатай хүнүүдые иимэ үүргэ ехэл гутамшаг байдалда оруулна.

Г. ДАХШЛЕЙГЕР,
Казахай ССР-эй Наукануудай академиин түүхын, археологиин ба этнографиин институдай директорэй орлогшо.

ТҮРИМХЭЙ ҺАНА АШАЛГА

Японой социалистнуудтай Мао Цзэ-дунай хэһэн хөөрэлдөөн эхинһээ һүүл хүрэтэрөө шовинизмын, дээрэлхэн зонхилолгын үзэл бодолоор нэбтэрэнхэй. Мао Цзэ-дун «забһарай зоно» тухай теори, Советскэ Союзай харьяата газар дайдые эзэмдэхэ һанаатай хархис шунахай хараа бодол номножо, өөрын, дүтынгөө нүхэдэй гуулиие гаргаба.

Эб таһалха хүсэлтэй Хитадай хүтэлбэрилэгшэд манай ороной газар дайдада—Дурна зүгэй хизаарта хорхойтоһоор үнинэй хаш. Теэд Советскэ Союзай хилэнүүд нацинуудай өөһэдынгөө байдал өөһэдөө сүлөөтэйгөөр тодорхойлгын, арадуудай дура хүсэлэй үндэһөөр бүрилдэнхэй байһые һанаа һаань, үлүү болохогүй бэлэй. Өөһэдын хуби заяае өөһэдөөрэн шиидхэхэ эрхэеэ совет хүнүүд хэзээшье, хэндэшье үбэршэлүүлхэгүй.

Хитадай хүтэлбэрилэгшэд үшөө дахин түүхэ худар шагаагаа һаань болохо һэн ха. Юундэб гэхэдэ, «Правдын» редакционно статья соо тон зүб тэмдэглэгдэһэнэй ёһоор, нэгэшье орон хэзээшье сэрэгэй балмад аашын, эзэрхэг түримхэй ябуулгын замаар алдар солотой болоогүй ха юм. КПК-гай хүтэлбэрилэгшэдэй хобдог шунахай эрмэлзэлгые хитад арадайшье буруушааха саг ерэхэл байха гэжэ бүхы совет хүнүүдтэл адляар этигэнхэйб.

В. ЖГЕНТИ,
Грузиин ССР-эй Наукануудай академиин академик.
Тбилиси.

РЕСПУБЛИКАМНАЙ АШАГТА МАЛТАМАЛНУУДААР БАЯН

Буряад ороной түмэрэй, полиметаллическа рудагай хэбтэшэ шэнжэлэгдэбэ

РСФСР-эй Гүрэнэй үйлэдбэриин геологическа комитедэй экспертнэ комисси манай республика ерэжэ, августын 20-һоо сентябриин 2-ой үдэр болотор хүдэлмэрилһэн байна. Геологиин талаар мэдээжэ мэргэжэлтэд—РСФСР-эй геологокомитедэй минеральна баялигуудай управлениин начальник К. С. Филатов (экспертнэ комиссиин түрүүлэгшэ), Минеральна эд хэрэгсэлэй бүхэсоюзна институдай директор Г. С. Момджи, тус институдай ахалагша научна сотрудник Н. Г. Шмидт, проектнэ «Гипроруда» институдай главна мэргэжэлтэн В. И. Фрей, РСФСР-эй геологокомитедэй ахалагша инженер Е. А. Ушакова гэгшэдһээ комисси бүридэһэн байна. Эрхүүгэй геологическа управлениин тематическа партиин начальник В. В. Корабельникова, Красноярска геологическа управлениин хара металлнуудай талаар ахалагша инженер А. В. Капинос, Буряадай геологическа управлениин главна геолог С. С. Иванов, Буряадай геологоуправлениин геофизическэ экспедициин главна инженер Н. Е. Матюхин, тус управлениин Үдэ—Витимэй экспедициин главна геолог Д. В. Ветров комиссиин составта мүн лэ оролсоһон юм. Экспертнэ комиссиин хүдэлмэридэ мүн лэ ондоо мэргэжэлтэд хабаадалсаа.

Буряадай АССР-эй түмэрэй болон полиметаллическа рудагай хэбтэшэ тодорхойлхо, тэдэниие шэнжэлхэ талаар саашадаа ямар хүдэлмэри хэхэ хэрэгтэй байһые элирүүлэн тодорхойлхо зорилго түсэхай энэ экспертнэ комисси урдаа табиһан байгаа. Буряадай республика дотор Яруунын, Хүрбын рудагай хэбтэшэ тон ехэ гэжэ багсаагдадаг. Комисси Ярууна, Хүрбэ ошожо, тэндэхи хэбтэшэ тодорхойлоод, Улаан-Үдэ бусажа ерэһэнэйнгээ һүүлээр түмэрэй рудатай Яруунын, Хүрбын районуудай геологическа онсо илгаа, тэрэниие хэрэглэхэ саашанхи түсэб, эдэ районуудай географическа шэнжэлэлгэ тухай Буряадай геологическа управлениин бэлэдхэһэн элидхэлнүүдые зүбшэн хэлсээ. Комисси энэ талаар хэгдэһэн хүдэлмэри согсолжо, өөһэдынгөө хэһэн тобшолол, дурадхалнууд тухай экспертнэ шиидхэбэри баталан абаба.

Манай республикын түмэрэй рудагай хэбтэшэ тодорхойлхо, промышленностьда хэрэглэхэ талаар сэгнэлтэ хэхэдээ, Советскэ Союз дотор түмэрэй рудагай ехэ хэбтэшын шэнжэлэгдээд байһые хараада абаха шухала. Тиихэдэ Хойто Сибириин набтар газарай Поволжиин Камышинска бассейнэй боро железнягуудай айхабтар ехэ хэбтэшэ гүрэнэй бүридхэлдэ абтаагүй байһаар. Байгаалиин тон ехэ баялигуудай бии байһан дээрэһээ экономическа талаараа аша туһатай, бага гаргашатайгаар ашаглагдаха газарнуудые түрүүшын ээлжээндэ, ойрын табан жэлнүүдэй туршада (1970 он болотор) хэрэглэхэ арга олгоно. Мүн холын хараата генеральна түсэбөөр (1980 он болотор) ашаглагдаха газарнуудые тодорхойлхо шухала. Ойрын арбан табан жэлэй туршада хэрэглэхээр хараалагдаһан түмэрэй рудагай хэбтэшэ гүрэнэй бүридхэлдэ абтаһан хэбтэшын оройдоо 30 процентнь болоно. Манай орон дотор хара металлурги улам саашань хүгжөөхэ арга боломжо тон ехэ гээшэ.

Харин рудагай хэбтэшые ашаглаха холын хараата түсэбые оройдоо хубилгажа болохогүй гэжэ хэлэгдэнэ бэшэ. Энэ түсэб хододоо харагдажа үзэгдэдэг, хубилгагдажа байдаг, түрүүшээр ашаглагдахаар хараалагдаһан объектнүүд ондоо, шэнээр нээгдэһэн газарнуудаар һэлгэгдэдэгшье гээшэ. Ямар нэгэ шухала баялигай шэнээр олдоһон хэбтэшые гаргаша багатайгаар ашаглажа боломоор байгаа һаань, түсэб хубилгагдажа, түрүүшээр хараалагдаһан объектын орондо экономическа талаараа ашаг олзотой шэнэ хэбтэшэ ашаглалгада үгтэдэг.

Манай Буряадай түмэрэй рудагай хэбтэшэ мүн лэ энэ талаараа—ашаглахада хэр олзотой, гаргаша багатай байхаб гэжэ шэнжэлэгдэжэ үзэгдөө.

Буряадай АССР-эй түмэрэй рудагай хэбтэшэ Үдэ, Түрхэ, Витим голнуудые зүбшэн олдонхой. Энэ хэбтэшэ хүсэд һайнаар шэнжэлэгдээгүй. Зарим участогууд малтажа үзэгдөө, заримандань шэнжэлэлгын ондоошье ажал хэгдээ.

Яруунын түмэрэй рудагай хэбтэшэ бусад участогуудһаа һайнаар шэнжэлэгдэнхэй. Гурбан-Нуур, Гуркул, Аришинска участогууд магнетитовэ гэжэ тодорхойлогдоо. Эндэхи рудагай хэбтэшэ бүхы дээрээ яһала ехэ, тэрэ бэлэхэнээр шанаржуулагдадаг. Яруунын хэбтэшэ аша туһатай, үнэтэ гэжэ сэгнэгдэнэ. Туулган болон цинкын нөөсые бага гаргашатайгаар ашаглажа болохо гэһэн тобшолол экспертнэ комисси хэһэн байна. Гадна Гурбан-Нуурай, Соухусан, Үхэр гэжэ участогуудай баялиг газар доро холо хэбтэнэ бэшэ, тиимэһээ тэрэниие нээмэл аргаар малтажа абахаар. Мүн Яруунын хэбтэшын зарим участогай руда технологическа талаараа шэнжэлэгдээ. Магнетитовэ, мүн Гурбан-Нуурай участогуудта түмэрэй ехэ холисотой һайн шанартай концентрат абажа болохо гэһэн тобшолол хэгдэһэн юм.

Буряадай рудагай хоёрдохи зоно—Хүрбын хэбтэшэ үниһөө мэдээжэ болоһоншье һаа, хүсэдөөр шэнжэлэгдээгүй байһаар. Энэ талаар ехэ ажал хэгдэхэ ёһотой. Түмэрэй хэбтэшэ эндэ яһала ехэ, тэрэниие мүн лэ нээмэл аргаар малтажа абахаар.

Буряадай геологическа управлени түмэрэй рудагай хэбтэшые тодорхойлон харуулһан экономическа тооцолго хэжэ үзөө. Тиихэдэ иимэ хэбтэшые ямар нэгэ һалбари хүгжөөлгэдэ хэрэглэжэ болохо гэһэн тобшолол хэгдэбэ. Харин тэрэ мүнөө дээрээ Сибириин металлургиин бааза болгон үшөө хэрэглэгдэхэгүй байна. Энэ талаар саашадаа олон хубилалта боложо болохо. Хэрбээ Байгал шадар металлургическа завод бариха гэһэн шиидхэбэриин абтаа һаа, Буряадаймнай баялиг тус заводой түүхэй эд хэрэгсэлэй гол бааза болохо байна.

Саашанхи иимэ арга боломжо хараадаа абан, манай республика дотор бэдэрэлгын ажал хэхэ шухала. Түмэрэй рудагай ехэ нөөсэтэй, ашаглахада бага гаргашатай газарнуудые бэдэрэн олохо хэрэгтэй. Нөөсэ ехэтэй ехэ руда нээмэл аргаар малтажа абахада, тэрэнэй өөрынь үнэ яһала хямда болохо һэн. Мүн ондоо тээшэ, Сибириин ямар нэгэ металлургическа заводто абаашааншье һаа, харгын гаргаша харюулагдаха болоно.

Иимэ ушар байдал хараадаа абаһан экспертнэ комисси бага гаргашатайгаар ашаглагдаха түмэрэй болон полиметаллическа рудагай хэбтэшэ бэдэрэн олохо, шэнжэлхэ талаар саашадаа хэгдэхэ хүдэлмэриин нэгэдхэмэл түсэб суглаа зохёохыень Буряадай геологическа управленидэ, научно-шэнжэлэлгын институдта дурадхаа.

Экспертнэ комисси научно-шэнжэлэлгын, геолого-бэдэрэлгын талаар хэгдэхэ хүдэлмэри зохидхуулан тааруулхын тула хэһэн ажалаа согсолон харуулха, мүн шэнжэлэлгын саашанхи түсэбөө тодорхойлхо хамтын зүблөө жэл бүхэндэ үнгэргэхыень Минеральна эд хэрэгсэлэй бүхэсоюзна институдта, Буряадай геологическа управленидэ дурадхаһан байна.

ЛВРЗ-гэй карбидна цехэй халаан соо 2,8 тонно карбид кальци хайлуулжа гаргахын орондо 3,2 тонно гаргана. Карбидна пеэшэнэй аппаратчик, коммунис ажалай ударник Николай Иванович Ковалев халанайнгаа даабари 150 процент хүрэтэр дүүргэнэ. Зураг дээрэ: Н. Ковалев.

С. БАЛДУЕВАЙ фото.

АЖАЛ АЛДАР СОЛОДО ХҮРГЭНЭ

Һаруул уужам цех соогуур мантан томо электровозууд, тепловозууд түмэр рельснүүд дээгүүр хойно хойноһоо жэрылдэнэ. Локомотив-вагон заһабарилгын заводой локомотивуудые задалжа, заһабарилгада бэлэдхэдэг цехэй начальник Михаил Суворов цехэй парторг Николай Нагорновтой хамта ябажа, хүдэлмэришэдэй бүтээжэ байһан ажал хүдэлмэритэй танилсана. Уданшьегүй цехэй хүтэлбэрилэгшэд наһатайшаг нэгэ хүдэлмэришэнэй хажууда ерэжэ, үнэн зүрхэнһөө хөөрэлдэжэ захална. Тэрэ хүдэлмэришэн өөр тухайгаа олон юумэ хөөрэхэ дурагүй, суггаа ажалладаг слесарьнүүд Михаил Василенко, Петр Музалев, Ольга Соловьева болон бусадай эршэтэ ажалые магтана.

Хүдэлмэриин үдэрэй забһарай үеын ойро зуурын энэ хөөрэлдөөе анхаралтайгаар шагнажа байхадаа, цехэй ажалай үрэ дүнгүүдэй самбар обёоржорхибобди. Энэ самбарта ажалай түрүүшүүлэй алдар нэрэ, үдэрэйнь халаанай даабариин дүүргэгдэһэниинь процентээр харуулагдана. Цехэй слесарь, коммунис ажалай ударник, КПСС-эй гэшүүн Гавриил Лещенко гэгшын нэрэ эндэ аржыса бэшээтэй. Энэ нүхэрнай байгша ондо бүри габшагайгаар ажаллажа, халаанайнгаа даалгабари 120—125 процент дүүргэнэ.

Гавриил Саввович Лещенко ажал тухайгаа яаралгүйхэн, тобшохоноор хөөрэнэ. Байгша оной август һарынгаа даалгабари 126,5 процент дүүргээ. Энэ цех соо даалгабаряа тэрээндэ хүрэтэр дүүргэһэн ондоо хэншье байхагүй. Нүхэр Лещенко ажалайнгаа саг эрхимээр ашагладаг. Жэшээлхэдэ, үглөөдэрэй хүдэлмэридэ урда үдэрынь бэлдэжэ эхилдэг. Хэрэгтэй болохо бүхы инструментнүүдээ тумбочка соогоо байра байрадань табижархиһан байха. Гадна ямар ажал бүтээхэ байһанаа мастерһаа тодорхойлоод гартаа ошодог. Ажалайнь тумбочкые нээжэ харахада, тагууд дээрэ элдэбын слесарна инструментнүүд жэрылдэнэ.

—Электровозой нимэ орёо нарин хубиие даб гэһэн лэ слесарь задалжа шадахагүй юм. Эдэ мэтын даалгабариие нүхэр Лещенко шэнги дүй дүршэл ехэтэй, шадамар бэрхэ слесарьнүүдтэ даалганабди,—гэжэ түрүү хүдэлмэришэнэй мэргэжэл шадабариие магтан, цехэй начальник Михаил Суворов тэмдэглэнэ. Тус механизмын технологическа картые Гавриил Савковичһаа абажа харахада, гайхамаар орёо нарин, хэдэн зуугаад оньһото юумэнүүд хабсаргагдаһан байна.

Ойро зуурын энэ хөөрэлдөөн дуурэжэ, цехэй бусад участогуудаар ябажа, ажалтайнь танилсажа, хүдэлмэришэдтэй хөөрэлдэнэбди. Нёдондо жэлэй ноябрь һарада коммунис ажалай хүндэтэ нэрэ зэргэдэ хүртэһэн энэ цехэй үрэ дүн һайн даа. Цехэй коллектив урданайхиһаа улам эршэтэйгээр ажаллана. Мүнөө Агууехэ Октябриин социалис революциин 47 жэлэй ойн һайндэр хүрэтэр байгша оной арба нэгэ һарын үйлэдбэриин түсэб дүүргэхэ гэһэн мүрысөөн эндэ дэлгэрнэ. Тус мүрысөөндэ коммунис ажалай ударнигууд коммунистнууд Г. С. Лещенко, В. Ф. Мусыхин, М. И. Василенко болон бусад эдэбхитэйгээр хабаадалсана.

— Манай цехтэ хорин долоон жэлдэ слесареэр ажалладаг нүхэр Лещенко ёһотойл суута хүдэлмэришэн, заамаймнай залууршан гээшэ,—гээд суггаа ажалладаг нүхэрөө слесарь Михаил Иванович Василенко хүнд[элэ]нэ. Слесарь Василенко нэгэ нимэ у[б]рые хододоо һанажа ябадаг. 1948 [он]до локомотив-вагон заһабарилгын [за]водой тус цехтэ ажаллахаар Михаил Иванович ерээ һэн. Түрүүшээр за[луу] хүбүүнэй ажаллахада нилээд хүн хүндэ, бэрхэтэйнэг байгаа.—Ми[хаил] ажалай хүшэр хүндэһөө бү далти[ы], ажалда бэлэн юумэ гэжэ байдаггүй юм. Хүлһөө гаргажа оролдоогүй һаа, гүйсэд нюусыень мэдэхэгүйш,—гэжэ мэтээр Гавриил Саввович тэрээндэ [үр]до хэлэгшэ бэлэй. Нэгэтэ Михаил [элект]ровозой шухала нэгэ частиие задалхада, бултыень буруу хэжэ, хүдэлмэриин хоёр халаанда дүүргэхэ [ажал]лаа аяар дүрбэн халаанда хэһэн [бай]гаа. Урагшагүйгөөр ажаллаһан Михаил Василенко урмаа хухаран, [у]дан гомдожо, «эндэ хүдэлжэ шадаха болибол хаб даа» —гэжэ байгаа[д] хорбо. Залуу хүбүүнэй энэ ал[дуу] Гавриил Саввович даб байса обёо[р]… тэрэниие хажуудаа абажа ажалла[жа] болобо. Алибаа орёо асуудалай [ш]хёолдоходо Михаил аха нүхэртөө [ха]дажа, гүйсэд харюу абан ажалла[жа] захалаа. Тэрэ сагһаа хойшо эрин [ар]бан зургаан жэл үнгэрбэ. Аха нү[хэ]рэй ашата анхарал миил хосороо[гүй]. Слесарь Михаил Василенко цехэй [тү]рүү хүдэлмэришэдэй тоодо оро[жо], коммунис ажалай ударник хүртэ[жэ] ургаа. Мүнөө энэ хоёр нүхэднай [хоо]рондоо мүрысэжэ, хэн хэнээ урд[а] ажалланад.

Түрүү хүдэлмэришэд нигэ[жэл] ажалладаг ха юм даа. Амжалтаһ[аа] амжалтада дабшахын тула ажалла[ха] хэрэгтэй. Энэ хадаа совет хүдэлмэ[ри]шэнэй һайн һайхан шанар шэ[ги] мүн.

Д. ШАГДУРОВ.

БУРЯАД ҮНЭН
2-дохи нюур
1964 оной сентябриин 10.

ДҮРБЭН ТЭГШЭ ХҮНҮҮДЫЕ ХҮМҮҮЖҮҮЛХЭ

...ралсалай шэнэ жэлэй эхи... хэды хоноод байхадань, ма... корреспондент хэдэ хэдэн ...гуулинуудай хүтэлбэрилэг...эй хөөрэлдэбэ.

...гастай. Дунда hургуулиин ...алсалай таhагые даагша Зи... Дабаевна Дабаева трубка ...ба.

...респондент: Шэнэ жэлые ...ар угтабат?

З. Д. Дабаева: Арадай гэгээрэл... хоёр шухала документнүү... абтаhанай hүүлээр энэ жэлэй ...алсал эхилбэ. Арадай гэгээрэ... хүдэлмэрилэгшэдэй салин ...дээшэлүүлхэ тухай СССР-... Верховно Советэй сесси дээрэ ...лан абтаhан Хуули бидэнэ... багшанарые, ехээр баярлуу... Тиигэхэhээ гадна, мүнөө үе... эрилтэдэ хүрэмэ дүрбэн ...э хүнүүдые хүмүүжүүлхэ ...лмэри улам hайжаруулха ...тэ ехээр табигдажа байна. ...э эрхэ байдалда hуралсал-хү...жүүлгын хүдэлмэри hайжа...улха хэмжээнүүдые абажа байнабди. Нэн түрүүн hургуулиин наhанай үхибүүдые хоёр удаа: хабар, намар бултыень бүридхэлдэ абаад, hургуулида оруулаабди. Нэгэшье үхибүүн hургуулиин газаа тээ үлөөгүй.

Корреспондент: hуралсалай болзорой богони болгогдоhонтой дашарамдуулан, үйлэдбэриин hуралсал ямараар эмхидхэгдэхэб?

З. Д. Дабаева: Манай hургуулиин үйлэдбэриин hуралсалай шэглэл — мал ажалай, механизаторай мэргэжэл шэлэгдэнхэй.

Мүнөө жэлдэ 9-дэхи классайхид шэнэ программаар hуралсаха. 10, 11-дэхи классууд хуушанайхяараа үргэлжэлүүлхэ. Эдэнэрэй үйлэдбэриин hуралсалай саг нэгэ бага хороогдохо. Энэ мэргэжэлэйнгээ ёhoop манай hургуулиин ахалагша классуудай хүбүүд тракторта, комбайнда хүдэлдэг юм. Мүн мал ажалай фермэнүүдтэ хүдэлжэ, малшадай мэргэжэлдэ hурадаг.

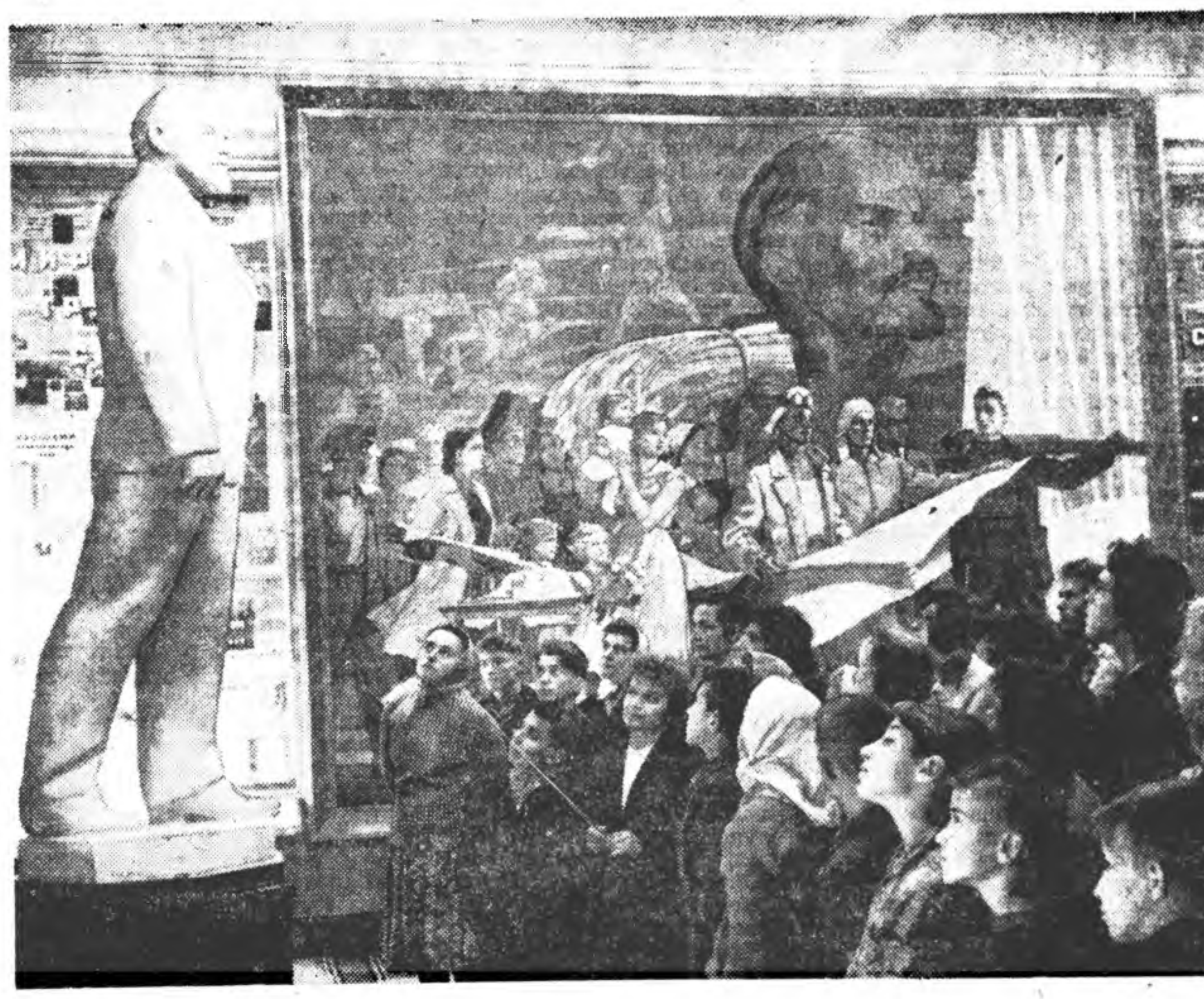
Манай hургуулиин базова предприятинууд: Ленинэй нэрэмжэтэ колхоз, «Сельхозтехникын» отделени арга шадал соогоо үйлэдбэриин hуралсал эмхидхэхэ хэрэгтэмнай туhалдаг. Иигэжэ 1966 ондо нэгэ доро 10, 11-дэхи классуудые дүүргэхэ хүбүүд, басагадта тусхай мэргэжэл олгуулхаар хүдэлжэ байнабди. Энээнhээ гадна, hуралсалай хэмжээе улам дээшэлүүлхые оролдохо байhамнай ойлгосотой. Тус тус кабинедүүд hайнаар түхеэрэгдэнхэй. Богонёор хэлэхэдэ, эрдэм ухаае гүнзэгыгөөр шудаланхай, ажалда дуршалтай — иимэ дүрбэн тэгшэ хүнүүдые хүмүүжүүлхын тулада багшанарай коллектив бүхы оролдолгоёо гаргажа байна.

★ ☆ ★

Баргажанай худөөгэй парткомой секретариин орлогшо нүхэр Филиппов иигэжэ мэдээсэбэ:

Август hарада үнгэрдэг багшанараймнай заншалта суглаанда hургагшадhаа гадна, ниитын олон этигэмжэтэд — хүдөө ажахын, предприяти, эмхи зургаануудай хүтэлбэрилэгшэд, партийна, комсомолой организацинуудай секретарьнууд, сельсоведүүдэй, эхэнэрэй соведүүдэй түрүүлэгшэнэр, эдэбхитэй түрэлхид болон бусад нүхэд хабаадаа. Үхибүүдые коммунис ёhoop хүмүүжүүлхэ тухай асуудал сугларагшад эдэбхитэйгээр зүбшэн хэлсээд, аймагайнгаа багшанарта, ажахын, ниитын эмхинүүдэй хүтэлбэрилэгшэдтэ, hургагшадай түрэлхидтэ, бүхы ажалшадта хандаhан бэшэг баталан абаа. Хандалга соо табигдаhан гол зорилгонууд гэхэдэ: бүгэдэ ниитын найман жэлэй hуралсал тухай Хуули нарин нягтаар сахиха. Нэгэшье үхибүүе hургуулиhаа таhалхагүй. Октябриин социалис хубисхалай 50 жэлэй агууехэ ойн баяр болотор аймагай бүхы эдир хүбүүд, басагадта найман жэлэй hургуули заатагүй дүүргүүлхэ.

Арба нэгэн жэлэй hургуулинуудые арбан жэлэй болгохо гэhэн парти, правительствын тогтоолой үндэhөөр hуралсалай, хүмүүжүүлгын хүдэлмэриие шэнэдхэн hайжаруулха эрилтые шэнэ жэлэй түрүүшын үдэрhөө эдэбхитэйгээр дүүргэлтэ болгожо эхилбэ. Бүхы hургуулинуудай эмхитэй hайнаар hуралсалайнгаа жэлые захалаа. hургуулинуудай хүдэлмэриие хинан шалгаха, бодото туhаламжа үзүүлхын зорилгоор худөөгэй партийна комитедэй зүгhөө аймагай хүтэлбэрилхы 20 хүдэлмэрилэгшэд hаяхан hуурин, тосхонуудта гараба.

МОСКВА. В. И. Ленинэй Центральна музейн 22-дохи, түгэсхэлэй зал зарим тэды hэльбэгдэн шэнэдхэгдэhэнэй hүүлээр нээгдэбэ. «Парти ба арад зон үргэн далайсатайгаар коммунизм байгуулгын үедэ» гэhэн темэтэй материалнууд эндэ суглуулагданхай юм. Зураг дээрэ: музейн шэнэ зал соо.

ТАСС-ай фотохронико.

ДЕПУТАДУУДАЙ ПОСТНУУД ХЁРХО

Таряа хуряалгын халуун хаhа... нютагай Соведүүд сүлөөгүй. Партийно-гүрэнэй хиналтада туhалха бүлэгүүдтэй эб нэгэн ажал... депутадуудай постын гэшүүд таряа хуряалгын шанар шалгажа, ... хоролто, голодоhо гаргаха ...алнуудые саг соонь элирүүлжэ, тэдэниие дары усадхуулна.

Мүнөө үедэ нютагай Соведүүдэй ...тадуудай постнууд хиналтын ...дэлмэриие хэр ябуулжа байна ...шэб? Дутуу дундануудые, гар...даhан голодоhо саг соонь элирүүлжэ шадана гү? Энэ асуудалда ...эн сельсоведэй түрүүлэгшэнэр харюусана.

...ГАЖАНАЙ АЙМАГАЙ УЛАНАЙ СЕЛЬСОВЕДЭЙ ТҮРҮҮЛЭГШЭ Г. Б. БАДМАЕВ:

Хүнтэйн талада хуряалга түлэг ...даа ябажа байна. Манай XXII ...съездын нэрэмжэтэ колхоз 2 ...та гаран гектар таряа хуряаба. ...л хэрэгшье яhала эмхитэйгээр ...улагдана. hаянай бороо ехээр ...од, нэгэ бага hаатан алдабабди. Таряа хуряалгын шанар манай ...путадуудай постнууд шалгажа ...анхэй. Тэдэнэр үшөө таряа ...алгын урда тээ сельсоведэй ...эдкомой зүблөөн дээрэ иимэ ...бари абаhан юм.

Мүнөө депутадуудай дүрбэн ...стнууд эмхидхэгдэнхэй. Таряа ...алгын эхилhэнhээ хойшо эдэ...рнай шалгаха хүдэлмэридөө шу... орohон. hаяхан нэгэдэхи бри...да дээрэхи депутадуудай пос... гэшүүд Владимир Цыренов, ...та Гармаев, партийно-гүрэнэй ...алтада туhалха бүлэгэй гэ...шүүд Цыремпил Цыдыпов, Васи...лий Соломинский гэгшэд комбай...нер Эрдэни Гатаповай «ЖБ-6» түhэлэй жаткаар тарияе дээгүүр сабшажа ябахыень хараад, сабшаг...даhан 4 гектарыень дахин саб...шуулhан байха.

Колхозой ороohоной тоог дээрэ депутадууд ээлжээ ээлжээгээр дежурлана. Гутахаяа hанаhан ороohые дахин хиидхүүлжэ, энэ хэрэгтэ олон хүн зониие хабаадуулдаг. Депутадууд Далай Раднаев, Даши Раднаев гэгшэд эдэбхитэйнүүд.

Партийно-гүрэнэй хиналтада туhалха бүлэгэй гэшүүдтэй депутадуднай эб нэгэн ажаллажа, хинаха ажалаа участок участогаар хубаарилжа абанхай. Депутадуудай болон арадай хинагшадай хурса нюдэнhөө дутуу дундануд холо ошодоггүй, хулгай худалшье балшыса баригдадаг. hаяхан Хилганын МТМ-гэй слесарь Ёнхо Цыренов гэгшэ поли дээрэ воскреснигтэ хабаадалсаhанай hүүлдэ нэгэ мэшээг ороohо тахяадаа гэжэ абаашажа ябаа. Энээниие арадай хинагша Еши Будаев, депутат нүхэр Гомбоев гэгшэд балшыса бариа. hаяар хүнгэн аргаар зөөри бэдэрэгшэ нүхэдэй сүүдэй урда зогсохонь.

Депутадуднай поли дээрэ ходо гарадаг. Мүнөө үедэ 17 депутадууд шалгаха, хинаха хүдэлмэридэ эдэбхитэйгээр хабаадалсана. Хаана ямар дутуу дундануд үзэгдэнэб, хаана ямар поли дээрэ комбайнhаа гараhан hолоомон суглуулагдаагүй байнаб?—тэрэниие дары хараадаа абажа, али болохо хэмжээ абадаг байха. Депутадууд иигэжэ арадайнгаа найдабари үнэн сэхээр дүүргэжэ, «Монсогоршье ороohо поли дээрэ үлөөхэгүй» гэhэн уряатайгаар ажаллажа байнхай.

УЛААН-ҮДЫН АЙМАГАЙ ДАБААТЫН СЕЛЬСОВЕДЭЙ ТҮРҮҮЛЭГШЭ Б. Ц. РЫБДЫЛОВ:

Эрхирэтэй совхоздо таряа хуряалга эхилhээр үнинэй. Мүнөө үедэ тэрэнэй шанарые манай депутадуудай постнууд шалгана. Тэдэнтэй хамта партийно-гүрэнэй хиналтада туhалха бүлэгүүдэй гэшүүд эдэбхитэйгээр ябалсана. Совхозой гурбадахи отделениин Асагадтахи депутадуудай постые Владимир Дашиев хүтэлбэрилдэг. Сельсоведэй депутадууд Дондоков, Ерчаков, Гармажапова гэгшэд тэрээнтэй суг ажалладаг. hаяхан Асагад нютагай Ганга гэжэ газарай 160 гектар поли дээрэ 3 комбайн сэхэ хадажа байба. Комбайнернууд Владимир Нимаев, Ламба Шагдаров, Цыбикдоржиев гэгшэд шулэ муутай хутагаар таряа хадаад, зурууд тарияе орхёод гарадаг байба. Иигэжэ арбаад гектар тариян голодоhондо тоологдоhон юм. Депутадууд энээниие алдангүй шалгаад, комбайнернуудта тэрэниие дахин хадуулаа.

Асагадай тоог дээрэ 800 центнер ороohон сугларшоод, гутахаяа hанажа байба. Тоогой ахалагша хүдэлмэришэн Халбаев яахаяашье мэдэхээ болишонхой, мэгдэжэ байтарнь, депутадуудай постын гэшүүд тэрэниие абарба. Асагад тосхоной библиотекэ, фельдшерскэ пунктые даагшад болон бусад 8 хүн эндэ ерэжэ, ороohыень хиидхэлсээ.

Совхозой нэгэдэхи отделени дээрэхи депутадуудай постын гэшүүд Чойжонима Чимитовэй хүтэлбэри доро мүн лэ hайнаар хүдэлнэ. Совхозой 2-дохи отделениин депутадуудай постын гэшүүд Василий Нистроев гэгшын хүтэлбэри доро мүн лэ hайнаар ажаллана. Тэдэнэр, hаяхан 40 гектар дээрэ гаргагдаhан голодоhые дары усадхажа, зэмэ гаргаhан хүнүүдые хатуугаар хэhээхые совхозой хүтэлбэрилэгшэдтэ дурадхаа.

Голодоhые саг соонь элирүүлжэ, ямаршье гээлтэ хоролто хуряалгада ушаруулхагүй гэhэн hайхан зорилгоёо манай депутадуудай гурбан постнууд амжалтатайгаар бэелүүлжэ байнхай.

БУРУУНАЙ БЭЛШЭЭРИИН УРГАСА...

Арадай зараса — ажалай баатар

Радна эсэгэнь хүбүүндээ иигэжэ захин хэлээ hэн: «Бабумни, буруугай бэлшээриhээ гараагүй хүн гээшэшни олон юумэ мэдэдэггүй юм. Ерэхэ саг ямаршье байжа болохо. Манай сартуул угтанай нэгэ хүбүүн айхабтар сүлэрхэй ухаатай, хурса hүбэлгэн хүбүүн байhандаа эрдэмтэн боложо шадаа. Банзарай хүбүүн Доржо — Доодо-Үшөөтэйhөө гараа. Ехэл эрдэмтэн болоо, Банзарай эрдэмтэн гэhээ эхилээд, эндээ хэлсүүлhэн. Харин ши, хүбүүмни, яаха хүмши даа? hайрхуушагыеш би мэдэдэгби. Теэд намтаяа десятина сабшахаhаа эхилээд, дараанса хахалха, сажан табилсаха хурэтэр яhала ажал хүдэлмэри шара бороогүй хэлсээш. Саашаал долдохо, hураха, ябахал байгааш. Тиибэшье миниингээ нэгэ захяа бү мартаарай. Хэhэн лэ юумэндээ үнэн сэхэ яба».

Бабу Раднаевич Банзаракцаев өөрөө 3 үхибүүдэй эсэгэ. Өөрынгөө ехэ басаганда, арба нэгэдэхи класста hуража байhан Дынсемаада hургаалай үгэнүүдые мүнөөшье хэлэжэ болоо. Харин өөрынгөө үхибүүндэ эсэгынгээ захяашуу үгэнүүдые хэлэдэг байгаа ха гү?—Харин Бабу Раднаевич хори наhа гаратараа буруу адуулhаншье hаа, буруугай бэлшээриие hайн мэдэхэ, хэдэн зуун бэлшээриин шэнги зайе, газар дайдые гаталhан хүн байха.

...Бабу Раднаевичай буруугай бэлшээриие мүнөө нэгэ хүн гатална. Хараха янзада посхоодойл харуулшан хэбэртэй. Тугаарай харахаар байтарнь умсын айлай хоёр улаа-эреэн буруунууд энээ руу харайжа ороо. Мүнөө бэдэрыш — харагдаха юумэ үгы. Юун гэhэн ехэ ургаса гээшэб? Үнгэржэ ерэхэдээ, моритой хүнэй дабажа гарахаар бэшэ, ёhотой шугы. Посхоодой харуулшанай боро шоботор шляпа ургасын залаа дээгүүр харагдана гү даа, али үгы гү? Ябыш ябыш, захадаа хүрэхэгүй шугы мэтэ ургаса — далай.

Халуудашаhан харуулшан мориёо хүтэлhөөр полиин захада гарана. Тугаарай бэдэржэ зобоhон хоёр бууунь hанаа амархан сэл ногоон кукурузын набшаhа жажалжа, шоссе харгын хажууда бэлшэжэ ябаба. «Шудхэрнүүд газари, Бабу Раднаевичай кукуруза соо сэнгэшоод байна гүт?»—гэн, нахажаал харуулшан бүхы мэдэхэ хараалаа хоёр бууда зорюулна. Тэжышэhэн хоёр буруугаа арайшье гэжэ тогтоожо, кукурузаhаа гаргажа ябахадань, «Улаан-Үдэ—Тори» гэhэн гаршаг үлгэhэн автобус хажуугаарнь үнгэрнэ. Хэншьеб сонхоорнь даллахадаа гэбэ: «Ай, юун гэhэн яндан харуулшан гээшэбши, энэ hайн кукурузадаа мал оруулжа байха»—гээд тэхээ даллажа болоо. Үгышье hаа, «юун гэhэн hайн кукуруза гээшэб, энэ ургуулhан хүниинь хазаар мори унаад, буруунуудые намнажа ябана» гэжэ hанаhаншье байха.

...Сэнхир ногоон «Урал» мотоциклтай хүн Бургалтай тосхоной үйлсөөр табилуулна. Ехэ яаранашьегүй. Харгын хүнүүдтэ доро дохин мэндэшэлнэ. «Бабу Раднаевичнай турбан мөөртэй шэнэ мотоциклhаа hалахаяа болёо, кукурузадаашье ошоходоо булад морёороо гүйлгэдэг»,—гээд хүнүүд хэлсэнэ ёhотой.

Хара-Үбсэнэй поли. Бабу Раднаевич hаяхан хахалагдаhан газар руу модон шугам гударна. Эндэ hаял үндэр гэгшын кукуруза ургажа байhан юм. Мүнөө тэрэшье хуряагдаад, шулуун-бетон траншей соо хадагалагдашанхай ха юм. Гектар бүхэнhөөнь 300—400 центнер шэмэтэ тэжээл абтаа хаш.

Бабу Раднаевич бага наhаяа элеэр hанана. Энэ Бургалтайн талаар буруу адуулагша бэлэй. Тэрүү тэрэ Гунзагсар хадын наагуур буруунуудаа таraажархёод, Бургалтайн эрьедэ наадашаха. Энээл энэ мүнөө хуряагдаhан кукурузын hуурида ямар гоё бэлшээри байгша гээшэ hэм. Үнгын сэсэгүүд тэндэ hалбарха, жэргэмэлшье жэргэхэ....

Үнтэрэгшэ жэлдэ энэ 93 гектар поли дээрэ зелёнко тариха гэжэ колхозойхид hэдэжэ байба: «Энэ газаршни хүгшэршоо, юумэ ургахаяа болёо». Тиихэдэнь Бабу Раднаевич энэ полиие эриhэн юм, эндэ кукуруза тараад үзэхэм, үтэгжүүлгэ тээшыень хэхэлби гэhэн юм.

Хэды шэнээн үтэгжүүлгэ, наг шэбхын энэ поли дээрэ тараагдаhан тухай хэлээд яахамнайб. Зүгөөр хоёр метро хахад үндэртэй кукурузын ургаhанда хэн габьяатайб?—Бабу Раднаевич Банзаракцаев бэшэ аал?

Зунай нэгэ үглөөгүүр. hаяхан бултайжа байhан сэл ногоон кукурузые борнойлхо хэрэгтэй. Теэд 2-дохи отделениие эрхилэгшэ Шираб Бадмаев юундэшьеб трактор тиишэ эльгээжэ үгэбэгүй. Бабу Раднаевич правлени руу сухалтайшаг оробо.

— Трактор хэрэгтэй.

— Машинануудnай хаанаашье хүртэнэгүй, трактор үгэхэ аргамгүй, —гэжэ Бадмаев хатуурхаба.

Нюугаад яахабши даа, ажал хэрэгэй түлөө үнэн сэхээр оролдожо ябан тэhээш, гэнтэ шамда ёhoop туhалхагүй, дэмжэхэгүй ушарнууд хаа-яахан дайралдадаг.

— Тариhан кукурузамнай иигээд лэ ургашаха гэжэ hанаа гүт? Үшөө ехэ ажал тэндэш хэгдэхэл, — гэжэ кукурузашан бүри түргэдэбэ.

— Ойлгонолби. Хайрлыт.

— Хайрлаха бэшэ хараахаар гээшэ. Яахэшьегүйт. Нэгэ трактор үтэр лэ үгэгты.

Кукурузашье борнойлогдоо hэн...

— Юрэдөө яахабши даа. Бага сага «татасалдаад» абаа hэмди. Тэрэгүй hаа, иимэ үндэр кукуруза ургаха байгаа аал?—гээд Бабу Раднаевич Бургалтайн талын кукуруза тээшэ заагаа hэн.

250 гектар газартань ногоон далайн —кукурузын далайн долгилон байха үеэр «Мир» колхозой кукурузашан Бабу Раднаевич Банзаракцаевтай уулзагдаа hэн....

— Эсэгэмни намаяа hура, боргожо, оролдо гэжэ зэмэлдэг юм hэн. Буруугайл бэлшээриhээ гараагүй шахуу нэрэээшье ябаhан хүм. Теэд мүнөө Москва, выставкэ гээшэншье үзэгдөө, үнгэрhэн дайнай үедэ Украиныг, Белоруссиин намаг соогуур алхалагдаа. Үзэхэ юумэн үзэгдөө. Теэд буруугайнгаал бэлшээридэ кукурузаяа тараад лэ байнабди даа. Зургаадахи жэлээ кукуруза таринаб,—гэжэ Бабу Раднаевич хөөрөө бэлэй.

Шэнэ газар... Нёдондо хада эндэ мал бэлшэдэг байhан. Шулуутай, хайртай газар. Бабу Раднаевичай дурадхалаар энэ шэнэ газар хахалагдажа, кукуруза тэндэ таригдаа.

Үглөө бүхэндэ, эртэ байхада, Дамдин Бунеев Банзаракцаевайда орожо ерэхэ:

— Зай, Раднаевич, ногоон мотоциклдаа hуувал даа. Оройтохоёо байнабди.

— Цыденов Дашалай хэлэнэ hэн, үсэгэлдэр хорёод тэргэ шэбхэ тэндээ адхаабди.—гэжэ урдаhаань Бабу Раднаевич харюусана.

— Үгы, таамнай сельсоведэй даабаряар мүнөө ябаха бэлэй гүт?

— Тиихэ, тиихэ. Гэдээнэй малшадай байра байдал хараха зомди.

Бабу Раднаевич — сельсоведэй депутат, худөө ажахын саг үргэлжын комиссиин гэшүүн. hү haали дээшэлүүлхэ гэhэн асуудалай гарахада, депутадууд юундэшьеб Банзаракцаев тээшэ харашадаг:

—«Бабу абгаймнай кукурузаяа үшөө hайнаар ургуулжа, үнеэдшье hүн горхо урадхуулхань.

Ногоон далайн шэмэ тухай hаалишад хэлэнэ. **Цырендолгор Менжикова:**

— Бабу абгайн ургуулhан кукуруза жэл бүхэндэ бидэниие абарна. Үбэлэй сагта үнеэн бүриhөө хахад пуд hү hаанабди. Кукуруза шэмэтэй даа.

Зинаида Раднаева:

— Бабу Раднаевич — hаалишадайл баяр. Юрэдөө кукурузагүй hаа яалтайб. Заримдаа үбгэжөөл хайратай шэнги. Үүр сүүрээр бодожо байжа, поли дээрэ тракторааp шэбхэ тараагаабди гэжэ хүлдэхэ болоторoo ябаха. Кукурузынь силос асалха бүридөө Бабу абгайе hанахаш.

Буруугай бэлшээри дээгүүр намарай hалхин эшхэрнэ. Сабшагдаhан кукурузын hуурида мал бэлшэнэ. Тээ саананаь газар хахалhан трактор хүнхинэнэ. Ерэхэ жэлэй ургасада гэжэ бэлдэгдэhэн 5 мянган тонно шэбхэеэ поли дээрэ тарааха тухайгаа Бабу Раднаевич бодомжолно. Энэшье жэлдэ 250 гектарhаа, гектарай дунда зэргээр 350—400 центнер ногоон тэжээл хуряагдаба ха юм. Харин хойто жэл?... Ажал лэ гаршалхэ.

Мүнөө Бабу Раднаевич басагандаа захижа болоо: «Басагамни hура, оролдо. Эрдэмтэй хүн хаанашье хосорхогүй, сагнай ондоо. Бишни урданай хүн, hураха аргагүйдэhэн хүм. Барhан эсэгэмни намайе hургаха гэжэ оролдоо юм, теэд ямар арга тиихэдэ олдобо гээшэб! hайн hура, хүүхэмни».

Теэд буруугай бэлшээриин ургасын шэмэ — тараг сагаан hүнэй дэлбэрхэдэ, Бабу Раднаевич үнэн сэдьхэлhээ баясадаг. Түрэhэн гараhан нютагаа кукурузын далайгаар шэмэдэг, долгилуулдаг ха даа буруугай бэлшээри байhан энэ талые ээн ёhoop энхэрэн харадаг. Жэргэмэл шубуун юушьегүй хооhон, нюсэгэн тала, буруугай бэлшээри дээгүүр жэргэдэг бэшэ, харин сэл ногоон кукурузын үе дээгүүр жиигадаг.

Г. ДАШАБЫЛОВ.

Зэдэ.

АЖАҺУУДАЛАЙ АСУУДАЛ ТУШАА

НОБШО ЗАНДАА БАЙҺААР

Мүнөө жэлдэ манай Ноёхон нютагта ...а талхан яhалашье hайнаар ур...даа. Энэ баян хэшэгээ гээлтэ ...лгоо оруулангүй түргэн болзор... хуряаха гээшэ бүгэдымнай хэрэг ...нхой.

Механизаторнуудnай энэ намарай ...арhан шииг бороогой сэлмэн арил..., одоол үдэр hүниие мэдэнгүй ...лажа оробо. «Бороо орожо, ехэ ...та хэбэ. Хамаг графигнайшье эб...рээ... Зүгөөр иигэбэ гээд лэ шалтаг ... барихагүй, харин бүхы гээгдэ...э хүсэлдүүлхэ, хоёр-гурба дахин ... хүсэ зангидажа хүдэлхэ, тарияа ...ханайнгаа айрашоогүйдэ хадажа ...ихэ ёhотойбди»,—гээд мүнөө ма... нютагаархин үбгэн залуугүй мэ...улиэ, шударгыгаар хүдэлнэшье.

Тэдэнэй тиимэ урагшатай hайнаар ...аллахын тула тарияашад, механи...тор бүхэндэ таатай зохид эрхэ бай... олгохо ёhотой гээшэ бэзэбди.

Гэбэшье, сэхыень хэлэхэдэ, энэ та...ар манай Ноёхондо мүнөөшье хүрэтэр мүртэй юумэн хэгдэнэгүй. Бури июль hара соо сомоной Советэй сесси болоходоо, тэндэ депутадууд болон эдэбхитэд худалдаа наймаа hайжаруулха тухай асуудал зүбшэн хэлсэhэн юм. Тарияа хуряалгын үедэ полевой станууд дээгүүр нүүдэл наймаа үргэнөөр эмхидхэхэ, бүхы магазинуудые шэнэ гуримаар хүдэлгэхэ гэхэ мэтын дэлгэрэнгы тогтоол баталан абаhан юм. Мүн худалдаа наймаан тухай хөөрэлдөөнhөө уламжалан, тарияа хуряалгын үедэ ажалшадай культурно-ажаhуудалай эрилтые hайнаар хангаха тухай үгэ хэлэлгэншье болоо hэн.

Теэд үнэн дээрээ юун болоно гээшэб? Сельпогойхиднай сессиин гаргаhан шиидхэбэриие хуулита ёhoop бэелүүлхэ уялгатай аад, ехэл hанаа амархан байдаг. Правлениинь түрүүлэгшэ нүхэр Фетисов дурсагдаhан сессидэ хабаадалсаhан, үндэр ендэр дээрэhээ үгэшье айлдаhан байха... Гэбэшье даалгагдажа үгтэhэн автолавкань ходол эбдэржэ «бутаржа», урагшаа ябадаггүй. Тусхай график зохёогдоногүй, тэрээнэй жолоошондо ямаршье эрилтэ табигданагүй. Тиихэдэ тэрэнь ябахадаа ябажа, үгыдөө үгыл байна хаям даа. Тэрэшэлэн магазинуудшье хуушан гуримаараа хүдэлhөөр, зариманиинь тарияа хуряалгын эхилhээршье нүүдэл наймаа эмхидхээгүй.

Иигэжэ бүгэдын хэрэгhээ хажуу тээ тооной байхада яаhан эшхэбтэр гээшэб!

Баhа худөөгэймнай клубай дэргэдэ агитбригада тогтоогдоhон нэрэтэй аад, hүүлэй үедэ огто тараагдашанхай. «hуралсал эхилээ. Багшанарнай сүлөөгүй болошоо» гээд дурсагдаhан клубые даагша нүхэр Очиров шалтагаан бариха юм. Теэд үнэн дээрээ огто тиимэ бэшэ. Соёлшодой өөhэдынь эдэбхи үүсхэл гаргаа hаа, багшанар мүнөөшье арсахагүй, арга хургаа олохол байха даа.

Тэрэшэлэн эмшэлэгшэднай баhал больницаhаа холо ошоногүй. Тэдэнэр ядахын сагта неделиин нэгэ дахиншье hаань, полевой станууд дээгүүр ябажа, тэндэ хөөрэлдөөнүүдые үнгэргэхэ, механизаторнуудай бэе үзэхэ ёhотой байгаа бшуу. Тиигэбэл, тарияашадые али зэргэ ехээр баясуулха гээшэ hэн бэ. Больницын ахалагша врач нүхэр Бурлова юу бодоно гээшэб.

Юрэдөө тарияашадай эрилтые хангаха тушаа манай эндэхи культурно-ажаhуудалай эмхинүүд иимэл нозог нобшо зандаа байhаар лэ. Тэдэниие хүтэлбэрилэгшэд сесси, суглаануд дээрээ тогтоол шиидхэбэринүүдые өөhэдөөшье абалсаhан аад, яахадаа тэдэнээ иигэжэ дүүргэнэгүйб. Арга боломжошье түгэс бии хаям. Эндэ имагта гансал юумэн дутана гээшэ ха — эдэбхи үүсхэл!

Дурсагдаhан дутагдалнуудые усадхахын тула колхозой партийна организациин болон аймгүйсэдкомой зүгhөө тон ойрын сагта шиидхэхы хэмжээнүүд абтаха бэзэ гээд найдагдана.

Д. ЦЫДЕНОВА.

„СОВЕТСКЭ СОЮЗЫЕ ХАРАА ҺЭМ, ХАНИ БАРИСААНДА ЭТИГЭНЭБ“

Англиин мэдээжэ хэблэлшэ лорд Рой ТОМСОНОЙ АПН-эй, Москвагай радиогой корреспондентнүүдтэй хэhэн хөөрэлдөөн

Советскэ Союзда энэ удаа аяншалхадамни тон олон зүйл, тэрэ тоодо шэнэ газар, намайе ехээр hонирхуулhан байна. Шэнэ газар Канадын нэмжээ талануудтал аргагүй адли байба. Яахадааб гэхэдэ, би Канадын нэмжээ талануудые hайн мэдэхэб, хэдэн жэлэй урда тээ би тэндэ худөө ажахы эрхилдэг hэм. Мүнөө шэнэ газарта ёhoop hайн ургаса абтаха, танай орон ороohо тарияа ехээр абаха байна. Намда хэлэжэ үгэhэн тоонуудай ёhoop багсааха болоо hаа, Советскэ Союзда бүхэли жэл соо хүрэхэ тариян абтаха жэшээтэй. Урдань Канадаhаа худалдажа абаhан бүхы ороohон бидэндэ хэрэгтэй болохошьегүй гэжэ господин Хрущев намда хэлээ hэн. Шэнэ газарай оршондо түйлай ехэ дэбжэлтэ түйлагдаа. Арбан жэлэй урда тээ шэнэ газарта хүнүүд палатка соо байдаг hэн, гэр байрануд үшөө бодхоогдоогүй hэм шуу. Харин мүнөөдэр Целиноград гээшэмнай мүнөө үеын город болонхой, тэрэнэй үйлсэнүүдтэ гоё hайхан гэр байранууд жэрылдэнхэй. Эндэ, соёл культурын үзэсхэлэнтэ гоё Ордон бодхоогдонхой, хуушанай городуудайхидал мэтэ эндэхи байра байдал аятай зохидоор түбхинүүлэгдэнхэй.

Бидэнэй ябаhан лэ газарта хүнүүд габшагайгаар ажаллажа байгаа бэлэй. Тэдэнэр түйлаhан асари ехэ амжалтаараа үнэн зүрхэнhөө баясадаг юм. Шэнэ газар хадаа Советскэ Союзай ороohо тарияа ехээр үгэдэг нютаг болохо байха гэжэ батаар этигэнэб.

Господин Хрущевтой хэhэн хөөрэлдөөмни ехэл hонирхолтой байгаа. Уласхоорондын асуудалнуудые алишье талаhаань абажа зүбшэн хэлсээ hэмди, тиихэдээ господин Хрущев ямаршье асуудалда хэзээ бүхэндэ харюу үгэхөөр бэлэн гэжэ ойлгоо бэлэйб. Тэрэ хадаа минии табиhан ямаршье асуудалда харюу үгэхэеэ арсадаггүй байба. Минии юушье хэлэхэдэм, асуухадам, ямаршье хорилто байгаагүй hэн. Бидэнэй хөөрэлдөөн hанаа сэдьхэлыемнай дүүрэн хангаа гэжэ хэлэхэ байнаб.

Мүнөө дэлхэй дээрэхи байдал яhала хангалтатайгаар хүгжэжэ байна. Мүнөө үедэ арадуудай хоорондо бүри ехэ харилсаа холбоо байгуулха шухала гэжэ би батаар этигэнэб. Советскэ Союзда боложо байhан бүхы юумые улам олон англичанууд, американецууд болон канадецуудай өөhэдынгөө нюдөөр ерэжэ харабалнь, арадууд бэе бэеэ бүри hайнаар ойлголсохо, арадуудай хоорондохи хани барисаан бүри бэхижэхэ hэн гэжэ батаар этигэнэб. Харин хани зоной хоорондо дайн болодоггүй ха юм. Бидэ өөhэдынгөө байгуулалтада этигэнэбди, таанад өөhэдынгөө байгуулалтада этигэнэт. Эрхим hайн байгуулалтань илаха байха гэжэ найдаха байнабди. Манайл байгуулалта hайн байжа болохо гэжэ бидэ тоолонобди, теэд иимэ бэшэ, ондоошье байжа магад. Хэрбээ хүнүүд бэе бэеэ харалсадаг, бэе бэеэ мэдэлсэдэг, бэе бэеынгээ шухала хэрэг эрхилэлсэдэг байгаа hаа, энэ ушар бүхы дэлхэй дээрэ эб найрамдал бэхижүүлхэ, хани барисаа хүгжөөхэ түйлай ехэ баримта болохо hэн гэжэ би тоолоноб. Баруун гүрэнүүдтэхи ехэ тушаал даажа байhан харюусалгатай хүнүүд заримдаа шал тэнэг мэдүүлгэ хэдэг, теэд арад зониинь дай хэхэ дурагүй байдаг. Арадууд дайн байлдаа hүжэрөөлгэхэгүй гэжэ би сохом лэ этигэнэб. Бүтэн ухаатай байhан хүн лэ дай хэхэ дурагүй, теэд дайн болохогүй гэжэ би батаар этигэнэб.

Англо-советскэ харилсаануд тушаа нэгэ хэды үгэ хэлэhүүб. Танайхид ямар эрхэ байдалда байнаб гэжэ манай хүнүүдэй ойлгохын тула совет арадай мэдэрэл болоод, hанаа сэдьхэлые тэдэнэй hайнаар ойлгохын тула үнэн сэхэ руунь хэлэхэ хэрэгтэй. Минии ябаhан лэ газартамни намайе амаршалхадаа, хүнүүдэй хэлэхэл үгэнь «эб найрамдал, хани барисаан» байгаа. Энэ ушар намда угаа ехэ hонирхол түрүүлээ hэн. Энэ хадаа юрэ хэлэhэн лэ үгэнүүд бэшэ гэжэ би мэдэнэб, энэ хадаа тэдэнэй үнэн зүрхэнэй эрмэлзэл гэжэ би батаар этигэнэб. Тиигэжэ байхадань бидэ эдэ үгэнүүдые тиимэшье оло дахин, тиимэшье юрэ янзаар, хашалгүйгөөр хэрэглэдэггүйшье hаа, бидэ баhал тиимэ хүсэл эрмэлзэлтэйбди гэжэ би батаар этигэнэб.

Газетэнүүдэй хэблэлшэ байhан минии уялга юуб тэхэдэ, эдэ хүсэл эрмэлзэлыень арад зондоо дуулгажа үгэхэ, тиигээд совет арад хани барисаа батадхан байгуулхые үнэн зүрхэнhөө хүсэнэ гэжэ мэдээсэхэ уялгатайб. Танай орондо түрүүшынхеэ аяншалжа ерэhэнэйнгээ hүүлээр оройдоол 18 hара болоод хоёрдохёо аяншалжа ерэбэб. Гэхэ зуура, иимэ богони сагай үнгэрhэнэй hүүлээршье би эндэ горитой дэбжэлтын болоhоной тэмдэгүүдые харааб. 18 hарын урда тээ магазинуудта байгаагүй эд бараан наймаанда бии болоо. Байрын гэрнүүдые, hургуули болоод бусад байшангуудые бариха талаар гайхамшагта амжалтанууд түйлагдаа. Гэр байрын талаар мүнөө ажал хэрэг жэшээгүй hайн болонтоо ёhотой гэжэ эли тодо болонхой. Гэбэшье энэ талаар үшөөл ехэ юумэ хэхэ хэрэгтэй, hүүлшын 18 hарын турша соо Советскэ Союзда hуудал байдал нилээд hайжараа, тиигээд hуудал байдалайнь улам hайжаржа байhые гэршэлhэн бүхы тэмдэгүүд бии гэжэ маргашагүй батаар этигэнэб.

Господин Хрущев намда айхабтар ехэ hонирхол түрүүлээ. Тэрэ хадаа совет арадай hуудал байдал hайжаруулхын тула тон ехэ юумэ хээ. Уласхоорондын байдалда шангахан үеын болоходо тэрэ хадаа ухаансар ажал ябуулга хэhэн байна. Тэрэ хадаа совет арадай зориг бадаруулхы хүтэлбэрилэгшэ гэжэ би тоолоноб.

Кавказдахи, Крымдэхи танай курортнуудые ошожо хараaб, тиигээд тэдэниие ехэл hайн зохид гэжэ сэгнээ hэм. Манай ороной улам бүри олон хүнүүдэй Советскэ Союзтай, мүн эндэ амархаяа ерэhэн хүнүүдтэ олгогдодог эрхэ байдалтай танилсаха тума манай оронhоо улам олон хүнүүд танайда ерэдэг болохо гэжэ батаар этигэнэб. Бидэ энэ хэрэгые ёhотойл нарин нягтаар эрхилхэ зэргэтэйбди гэжэ би hанаха байнаб. Англиин олон хүнүүд нэгэнтэ бэшэ хуушан курортнуудта ошоhон юм, зүгөөр танигдаагүй шэнэ газарнуудые ошожо харахадаа, тэдэнэр баярлан амаршалха байха гэжэ hананаб. Энэ хадаа арадуудай хоорондоо харилсаха арга нүхэсэл мүн, тэрэниие өөhэд өөhэдынгөө аша туhада улам үргэдхэхэ хэрэгтэй гэжэ батаар этигэнэб.

Совет Армени, Грузи намайе ехээр hонирхуулба. Эдэ республиканууд яhала хүгжэн мандажа байhан республиканууд, хүнүүдынь зол жаргалтайнууд гэжэ харагдахаар байна. Олые хэлэлтэшьегүй, эндэхид айлшадые эгээл hайнаар хүндэлдэг хүнүүд ха. Тэдэнэй ажабайдал, ёhо заншал хадаа бидэнэй үни заяанhаа дадашаhан ажабайдалда адли бэшэ юм. Энэ талаар баруун дэлхэйн хүнүүдэй эдэ хоёр үзэсхэлэнтэ hайхан республикануудта амаралтаяа үнгэргөө hаань, ехэл hонирхолтой байха hэн гэжэ батаар этигэнэб. Аяншалгын hүүлээр үшөө хэзээ би иимэ ехээр сэдьхэлээ хананги ябаа hэнбиб, юрэдөөл hананагүйб. Би танда өөрынгөө басаган аша басаган хоёроо асарха hанаатайб. Намдал адляар тэдэнэр баhал совет арад тухай мэдэhэй гэжэ би хүсэнэб. Мүнөөшье агууехэ байhандаа мэтэ Советскэ Союз ерээдүйн сагта уласхоорондын харилсаануудта үшөө ехэ үүргэ дүүргэдэг болохо байха гэжэ би мэдэнэб. Би, минии гэр бүлынхид, юрэдөө баруун гүрэнүүдтэхи бүхы хүнүүд совет арад тухай бүри ехэ юумэ мэдэдэг болохо ёhотой гэжэ hанаха байнаб.

БУРЯАД ҮНЭН

3-дахи нюур.
1964 оной сентябриин 10.

КИНО

ҮШӨӨ НЭГЭ АМЖАЛТА

Зал соо агшан зуура харанхы боложо, экран дээрэ түрүүшын кадрнууд харагдаба. Табан хушуу малнууд иралан, тала гүбэйгээр таран бэшлэнэ. Ямаршье танил, сэдьхэл уяруулма зураг бэ! Гэнтэ гүбэйн саанаһаа түргэн ябадалта «Газик» шурган гаража, тооһо гэзэгэтүүлэн шармайна. Тэрээн соо «биб» гэһэн бэерхүү, ямба хүндэдэ дуратай дунда зэргын наһанай хүн налайн һуушанхай, бардам янзаар хажуудаа һуугша хүнтээ ярилдана. Энэмнай эндэхи хүдөө ажахын нэгэдэлэй дарга Жамц өөрөө гээшэ.

Игэжэ бидэ «үйлэтэйл үхид даа эдэ» гэһэн Монголой шэнэ кинофильмын геройнуудтай танилсажа эхилнэбди. Манай Буряад оронтой хаяа хадхан һуугаа аха дүү Монгол ороной үшөө нэгэ һонирхолтой фильм манай ниислэл хото Улаан-Үдын кинотеатрнуудта харуулагдажа, олоной анхарал татаба. Үнэхөөрөөшье, залуу монгол киноискусство һүүлэй жэлнүүдтэ нилээд амжалта туйлаа. Тэрэнэйнь гэршэ хадаа Монголой фильмнүүдэй уласхоорондын кинофестивальнуудта хабаададаг ушар мүн. Жэшээлхэдэ, Москвагай хоёрдохи кинофестивальда харуулагдаһан «Арадай элшэн» гэһэн фильм үндэрөөр сэгнэгдэө. Фильмын гол роль гүйсэдхэһэн артистка Цэвэлсүрэн монгол эхэнэрэй образ шадамар бэрхээр гүйсэдхэһэнэйнгөө түлөө тусхай шанда хүртөө юм. ГДР-эй кинематографистнуудтай хамтаржа табигдаһан (сценариинь манай Буряадта нэгэтэ бэшэ айлшалһан уран зохёолшо С. Эрдэнэ бэшээ) «Алтан үргөө» гэжэ үльгэр домогой маягтай фильм совет харагшадта һайшаагданхай. Тиин «Үйлэтэйл үхид даа эдэ» гэһэн уран һайханай шэнэ шог ёгто фильмтэй танилсагдаба.

Фильмын юрэнхы удха иимэ. Дээрэ дурсагдагша Жамц даргамнай эхэнэр мэргэжэлтэдые огто тоодоггүй, тэдэнэр удаан хүдэлжэ бирадаггүй, юһэ һара болоод лэ декредтэ гарадаг зон гэжэ тоолодог байба.

— Хүрөө болоо, хожом нэгэшье эхэнэр мэргэжэлтые ажалда абахагүйбди,— гэжэ шангарна. Гэхэ зуураа, нэгэдэлдэнь зоотехник яаха аргагүй хэрэгтэй болошоно. Жамцын абари зан, хараа бодол тухай һураг дуулаһан шэнэ мэргэжэлтэ, эмэгтэй Дулмасүрэн гэдэг Улаан-Баатарһаа бууха даа, эрэ янзаар хубсалаад, һахал тааруулжа няагаад, «биб» гэһэн даргатай танилсана.

«Одоол ёһотой залуу зоотехник хүбүүтэй болобобдн даа,» —гэжэ Жамц дотороо баясана. Ябашахагүйнь тула һаалишан басаган Дулмадаашье зууршална. Эдэ бүгэдэ үйлэ, ушарнууд хүхюун хүгтэй энеэдэ зал соо үүдхэнэ. Нэгэ шог энеэдэтэ кадр нүгөөдөөр һэлгэгдэнэ. Тиихэдээ фильмын үйлын хүгжэлтэ, геройнуудай сэдьхэл хоорондоо тааралдана, гадна хэтэрүүлһэн, энеэдэ наада үүдхэхын зорилгоор үнэн зүб юумые хазагайруулһан ушар үгы гэжэ тэмдэглэхэ шухала. һүүлэй һүүлдэ дарга Жамцын хараа бодолойнь даншье буруунь балшыса элирүүлэгдэжэ, бардам зантай, «биб» гэһэн бэерхүү хүмнай шэлэ хүзүүгээ маажаха баатай болоно бшуу.

Жэлһээ жэлдэ уран һайханайнгаа шанарые дээшэлүүлжэ байгаа Монголой киностудиин бэлигтэй режиссер Доржопаланай абьяас оролдолго эндэ онсолон тэмдэглэмээр. Тон орёо бүхэ гэжэ тоологдодог шог ёгто жанрые Монголой киногой түүхэдэ түрүүшынхеэ табижа, иимэ шадамар бэрхэ, ухаалиг оюун оролдолго гаргаһаниинь дэмбэрэлтэй. Мүн тус фильмын амжалтада оператор Х. Дамдинай хубита ехэ. Тэрэнэй һонор хурса нюдөөр тэрэл Монголой молор талын үзэсхэлэнтэ түхэл шарай хаража баясана бшуубди.

Фильм табилгада хабаадаһан артистнуудай дундаһаа Дулмасүрэние гүйсэдхэһэн залуу артистка Мандах гэгшые, тэрэнэй шадамар абари, уран наадые һайшаангүй баймаар бэшэ. Бусад артистнуудһаа Г. Цэвэнжавые (Дулма) илгамаар.

Бишыхан шүүмжэлэлэйнгэ һүүлдэ мэдээжэ уран зохёолшо Ч. Лодойдамбын ухаамар һанаамгайгаар бэшэгдэһэн сценари, Л. Гаваагай жэнхэни уянга баримталһан зурагууд, Л. Мурдоржын зүрхэ хүдэлгэмэ хүгжэм—эдэ бүгэдын ехэ ашые онсолхоор.

Юрэнхы дээрээ һайшаалтай энэ фильм соо үзэгдэһэн зарим тэды дутуу дунданууд тухай зорюута тогтоһонойшье үлүү гэжэ һанагдана. Аха дүү Монгол нүхэднай мэргэжэл шадабаряа хурсадхажа, ажалдань тушаалдаһан тэдэ дутуу дундануудаа усадхажа, социалис реализм үндэһэлһэн киноискусстводаа саашадаа ехэ амжалта туйлаха байһандань лаб бата этигэе. Тэрэнэй үшөө нэгэ гэршэ хадаа уласхоорондын Москвагай гурбадахи кинофестивальда СССР-эй залуушуулан эмхинүүдэй комитедэй тусхай шанда хүртэһэн «Үйлэтэйл үхид даа эдэ» гэһэн кинокомеди мүн.

В. ПЕТОНОВ.

■ ● СПОРТ ● ● СПОРТ ● ● СПОРТ ● ● СПОРТ ● ■

ХАРАГШАД ЮУНДЭ УРМАА ХУХАРААБ?

Футбол наада гэмэ үдэшэ: сэлмэг, хура бороошьегүй, һалхишьегүй. Иимэл үдэшэ арһан бүмбэгын мастернууд хаба шадалаа, орёо техникээ харуулхал ёһотой гэжэ футболдо дуратайшуул найдаһаншье байха. Теэд юун болооб? Харагшадай һанаан, сэхынь хэлэхэдэ, дүүрээгүй, зарим хүнүүд урмаашье хухарһан байгаа ха.

Ушарынь иимэ. Зүүн Сибириин совнархоз соогоо футболоор түрүү һуурида гаража, шан абахын түлөө мүрысэһэн Улаан-Үдын «Байгал», Шэтын «Строитель» командануудданшье һаа өөдэгүйгөөр, тулюурханаар уржадар наадаа ха юм. Алишье талын добтологшод, хамгаалагшад ёһотой футболистнууд шэнгеэр бүмбэгэеэ бэе бэедээ дамжуулан үгэжэ шадахагүйшэг, заримдаа хооһон воротаа руу сохижошье бирахагүй байба. Ушар имэһээ наада харахаяа ерэгшэд урмаа хухараа бшуу. Энэ уулзалгада имагтал айлшадай вратарь яһала һайнаар наадаа гэжэ тэмдэглэлтэй.

Хоёр хүршэнэрэй наадан тэнсэлгээр дүүрэһэн байна. Нааданайнь тоо—0:0.

С. БИЛЬЧИРОВ.

Зураг дээрэ: Айлшадай воротагай дэргэдэ.

СОЁЛОЙ ҺОНИН

Буряадай филармониин артистнарай Усть-Ордын Буряадай национальна округой Боохоной, Эдиин, Тарасайн, Оһоин голнуудтахи һуурин газарнуудай клубуудай болон соёлой байшангуудай сцена дээгүүр харуулһан наадан амжалтатайгаар үнгэрнэ. Тэдэнэр хаа хаанагүй хүндэтэйгөөр угтагдана. Артистнарай шадабаритай бэрхээр наадалга буряад арадаймнай соёл культурын хүгжэлтые эли тодоор харуулна.

Бидэнэр тэдэнэрые үнэн зүрхэнһөө амаршалжа, ажал хүдэлмэридэнь амжалта хүсэнэбди.

А. УБУГУНОВ,
багша пенсионер.

★ ☆ ★

Манай шеф — Улаан-Үдын ТЭЦ-эй коллектив колхоздомнай ехэ туһа хүргэнэ. Хуряалгын халуун хүдэлмэриин үедэ тэдэнэрэй агитбригада манай эндэ ерэбэ. Табиһан концертнь таряан ажалаймнай хүдэлмэрилэгшэдые ехээр баярлуулаа.

Һайн даа, нүхэд шефүүд!

И. КУШНАРЕВ,
«Авангард колхозой партбюрогой секретарь.

МАГНИТОФОН—ВРАЧАЙ ТУҺАМАРША

Врач үглөөгүүр үбшэнтэнөө эрьежэ, һайса үзэһэнэйнгөө һүүлээ больницада шэнэ ороһон хүнэй ямар үбшэнтэй байһан тухайнь тодорхойлдог. Удаань тэрэниие үбшэнэйнь түүхэ бэшэһэн хуудаһан дээрэ оруулдаг байха юм. Врач аргалжа байһан хорин табан хүнтэй байдаг. Тэдэниие эрьехэ, үзэхэ, бэшэхэдээ хоёр-гурбан часаа гээдэг.

Локомотив-вагон заһабарилдаг заводой больницын хирургын отделенидэ һая болотор үбшэнтэниие үзэлгэ иимэ гуримтай байһан.

— Нэгэтэ газетэ уншахадаа Украиныеврачнарай үбшэнтэниие үзэхэдөө магнитофон хэрэглэдэг байһан тухайнь һонирхоһон байгаабди,— гэжэ отделениин начальник Юрий Игорович Дюков хөөрөө һэн бэлэй. — Тэрэниие өөһэдынгөө хүдэлмэридэ нэбтэрүүлхэ гэжэ шиидэгдээ. Киевэйхидтэй бэшэг абалсадаг болоогдоо. Тэдэнэр магнитофон хэрэглэдэг арга тухайгаа манда тодорхойтоор хөөрэжэ үгөө,— гэбэ.

Мүнөө врач үбшэнтэниие үзэһэнэйнгөө һүүлээр тэрэнэй түүхэ бэшэхэ гэжэ сагаа барахаяа болиһой. Тэдэнэр үбшэнтэн бүхэнэй ямар байһан тухай ажаглалтаяа магнитофоной лентэ дээрэ буулгуулан хэлэдэг болоһон байха юм. Энээндэ мин хорин табаһ—гуша минута гаргашалагдана.

Һүүлээрнь машинистка Нина Георгиевна Ершова магнитофоной лентэ дээрэ хэлэгдэһэн үгые үбшэнтэнэй түүхэ бэшэдэг хуудаһан дээрэ буулгажа сохино. Машинистка урдань гурбан врачай дүүргэжэ байһан далаад хүнэй үбшэн тухай бэшэдэг хуудаһые машинкада сохино.

Магнитофон хэрэглэһэнэй ашаа үрэ яһала бии. Врач сагаа дэмы гээхээ болёо. Юуб гэхэдэ тэдэнэр аргалжа байһан үбшэнтэн тухайгаа анхарха аргатай.

АНГУУШАН—АКАДЕМИГЭЙ АЙЛШАН

Дымбрен Арданович Мункон Ахын аймагай эрхим ангуушан байһан тухайнь һайса мэдэнэт. Энэ нүхэрнай Зүүн Саянай һарьдаг үндэр уула хадануудые дамжан харгылдаг хүн. Табяад жэл соо хада тайгын баялиг—ан гүрөөл олзоборилно. Үнэтэ булга, хэрмэ олоор баридаг. Тайгын абарга томо баабгайтайшье хүсөө туршалдадаг. Мунконовой алдар соло Ленинградай эрдэмтэдтэ мэдээжэ. Гүрэнэй Ленинградай музейдэ Мунконовой бэлэглэһэн экспонадууд табяатай. Тэдэнэй тоодо Байгалай үмэнэдэхи бугын томо эбэр, хомор үзэгдэдэг сагаан үһэтэ альбинос булган оролсоно.

Дымбрен Арданович геологуудтай үни холоһоо хойшо хани ёһоной харилсаатай. Гушаад жэл соо байгаалиие шэнжэлэгшэдэй газаршан болоно, Зүүн Саянай хада уулые хайша хайшань һэтэ харгылһан байха. Зүүн Саянай географическа тодорхой карта зохёолгодо дурсагдаһан ангуушанай габьяа тон ехэ. Тэрэ хадаа байгаалиин баялиг бэдэрхэ ябадалда гансахан туһална бэшэ, мүн өөрөөшье ашагта малтамалнуудай олохон хэбтэшэ олоһон намтартай. Ахын аймагта олдоһон хризотил-асбеста элбэгтэй газар Мунконовой гэжэ нэрэшэнхэй.

Советскэ элитэ геолог акад[...] Сергей Владимирович Обручев[...] ангууша Мунконов олон жэл[...] Саян уулын зүргөөр газарш[...]һан юм. Тиигэжэ буряад энэ [...]гуушан эрдэмтэ академигэй х[...] сашагүй нүхэрынь болоо. Эрид[...] хада хабсагай абиран, саһа шу[...]ган, хура бороо мэдэнгүй я[...] һарьдаг үндэр уулата энэ хи[...]рые академигэй хүсэлөөр шэнж[...]хэ ябадалдань Мунконов бага б[...] туһа хүргэһэн байна.

Ленинградай эрдэмтэдэй у[...]лаар Дымбрен Арданович Нева[...]хи город айлшаар һаяхан ош[...] Ангуушанай академигтэй уул[...]га зүрхэ хүдэлгэмэ байһан С[...]гей Владимирович Обручев нү[...] Мунконовтой уулзахадаа ниг[...] хэлээ:

—Хүндэтэ Дымбрен Арданов[...] Та, Зүүн Саянай гаталашагүй [...] түү тайга соогуур ябахадам [...]майе абажа ябалсаат. Мүнөө бо[...]ходо Ленинград соогуур я[...] аяншалгынтнай «газаршан» б[...] һүү,—гэһэн байна.

Академик амаралтаяа аб[...] буряадай ангуушаниие Ленин[...] гээ городой үзэсхэлэн һайхан [...]зарнуудаар ябажа танилсуул[...]

Б. ОЛЕНИН[...]

Түүхэтэ документнүүдые наринаар хадагал[...]

Хабаровск хотодо Сибирь болон Алас-Дурнын архивай эмхи зургаануудай научна хүдэлмэрилэгшэдэй суглаан болобо. Тэндэ областьнуудай, хизаарнуудай, республикануудай гүрэнэй архивуудай научна хүдэлмэрилэгшэдэй хэдэн һони һонин мэдээсэлнүүд дуулгагдаа. Манай республикаһаа Буряадай АССР-эй архивай таһагай научна хүдэлмэрилэгшэ нүхэр Дмитриева үгэ хэлээ. Тэрэ хадаа коммунис ёһоной ажалай хүгжэлтын түүхэтэй холбоотой документальна эшэ үндэһэн тухай хөөрэжэ үгэһэн [...]

Олохон коллективүүдтэ ком[...] ажалай түлөө тэмсэлдэ оролсоһо[...] дото дүй дуршал яһала бии байх[...] Эдэ бүгэдэ элдэб документ[...] оруулагданхай. Тэрэ хадаа т[...] тон ехэ һонирхолтой. Тиимэһээ [...]тийна, профсоюзна эмхинүүд [...] документнүүдые республикын [...]нэй архивта тушаахын тулада [...]наар хадагалжа байха бээзэ гэжэ[...]дагдана.

А. НЕЛЮБИН[...]

ПРАВДА БУРЯТИИ

Мүнөөдэрэй номерто[...]

1-дэхи хуудаһанда: КПСС ЦК-гай, СССР-эй Верховно[...]ведэй Президиум болон [...]нистрнүүдэй Совэдэй Бо[...]риин арад зондо эльгээһэн а[...]шалга. Болгариин Арадай Р[...]публикын 20 жэлэй ойн һ[...]дэртэ зорюулан, Софида б[...] һон баярай суглаан ту[...] «Сортовой үрэһэн — ү[...] баян ургасын үндэһэ һүү[...] гэһэн түрүү бэшэг; «Дру[...] колхозой баян ургаса» г[...] А. Дериглазовай корреспонд[...]ци.

2-дохи хуудаһанда: Хяаг[...] үйлэдбэриин управлениин [...]хынуудта саахарай свекло [...]гуулха хэрэгтэ хайша хэрэг[...] хандажа байһан тухай Бэш[...]рэй саахарай заводой агро[...] инспектор А. Павловай ст[...] Оймороой, Байгалай совхоз[...]та механизаторнуудай хэ[...]лэмжэдэ муугаар хандажа [...]һан тухай А. Коротаева[...] корреспонденци. «Залуу[...] һаа, залитай» гэһэн Г. А[...]минагай корреспонденци «[...] хүн тухай хөөрэе» гэһэн [...]рика доро үгтэбэ. «Хим[...] совхоздо гэршүүхэ ургуу[...]шадаба» гэһэн бэшэг.

3-дахи хуудаһанда: «П[...]нэй хүтэлбэрилэгшэдэй түр[...]хэй аапа совед хүнүүдэй д[...]гутаана» гэһэн гаршаг [...] совет хүнүүдэй бэшэгүүд [...]лилогдобо. Энээн соогоо эд[...] Хитадай хүтэлбэрилэгша[...] худал мэдүүлгэнүүдые [...] буруушаана. Хилын саана[...] абтаһан уласхоорондын ба[...] тухай һонин мэдээсэлнүүд.

4-дэхи хуудаһанда: һү[...] элдэб һонин мэдээсэлнүүд [...]лилогдобо.

БҮГЭДЭНИИТЫН АНХАРАЛ ХАНДУУЛНА

Н. С. Хрущевой хэлэһэн үгэ тушаа гадаадын хэблэл иигэжэ бэшэнэ

Советскэ, партийно-правительственнэ делегациин аха дүү Чехословакида аяншалгын дүнгүүдтэ зорюулан, КПСС-эй ЦК-гай Нэгэдэхи секретарь, Министрнүүдэй Совэдэй Түрүүлэгшэ Н. С. Хрущевой Москвагай радио болон телевиденеэр хэлэһэн үгэ бүхы дэлхэй дээрэ ехээр һонирхогдоо.

ВАРШАВА. Советскэ правительствые толгойлогшын хэлэһэн үгын дэлгэрэнгы удхые «Найдамтай түшэг тулгуури», «Дүй дүршэлөө халан абалсалга социализм байгуулгые үргэдхэнэ» гэһэн гаршагуудтайгаар Польшын газетэнүүд эли газартаа толилоо. Советско-чехословацка хани барисаанай бата бэхи үндэһэ һуури тухай, социалис оронуудай али бүхы талын харилсаа холбоон болон дэлхэйн коммунис хүдэлөөнэй байдал тухай нүхэр Н. С. Хрущев хэлэһэн байна гээд «Жпче Варшавы» гэжэ газетэ бэшэнэ.

БЕЛГРАД. Советскэ правительствые толгойлогшо Н. С. Хрущевой хэлэһэн үгын дэлгэрэнгы удхые «Шэнэ харата муухай ааша гаргалгада эзэрхэг түримхэйшүүлые хитад хүтэлбэрилэгшэд тухирна» гэһэн гаршагтайгаар «Борба» газетэ толилһон байна. КПК-гай хүтэлбэрилэгшэдэй һандаргахы ябуулга хүдэлмэришэнэй хүдэлөөндэ хоро хүргэнэ гэжэ олонхи аха дүү партинууд нэгэн һаналтайгаар тоолодог гэжэ Н. С. Хрущевой хэлэһэн үгэнүүдые «Борба» тусгаар илгаруулжа толилһон байна. Арадуудай хоорондын эб найрамдалай түлөө, ондо ондоо социальна байгуулалтатай гүрэнүүдэй хоорондоо энхэ тайбанаар зэргэ оршон байха тухай гол ёһонуудай илан мандахын түлөө саашадаа оролдосотой шангаар тэмсэхэ байһандаа батаар этигэдэгээ Чехословакиин компарти болон КПСС элирхэйлэн мэдүүлээ гээд газетэ саашань бэшэнэ.

(ТАСС).

ХИЛЫН СААНАҺАА

ТЕЛЕФОН • ТЕЛЕГРАФ • РАДИО

НРБ-гэй шэнэ национальна гимн

Болгариин коммунис партиин Центральна Комитедэй болон НРБ-гэй Министрнүүдэй Совэдэй дурадхалаар НРБ-гэй Национальна суглаанай президиум Указ гаргажа, Болгариин Арадай Республикын шэнэ национальна гимнын текстые болон хүгжэмые һайшаагаа.

(ТАСС).

Индонезиин таряашадай фронтын конференци

ДЖАКАРТА, сентябриин 8. (ТАСС). Индонезиин таряашадай фронтын (БТИ) национальна конференци эндэ нээгдэв. Тус фронт 8,5 миллион хүниие нэгэдүүлдэг юм. Индонезиин хүдөө тосхонуудта аграрна шэнэдхэлгэнүүдые өөри түргэнөөр хэхые Индонезиин президент Сукарно конференциин нээгдэхэдэ үгэ хэлэхэдээ уряалһан байна.

Советскэ Союзай хүдөө ажахын хүдэлмэрилэгшэдэй профсоюзай делегаци конференциие нээлгэ дээрэ байлсаа.

ОАЕ-гэй Министрнүүдэй Совэдэй сесси

АДДИС-АБЭБЭ, сентябриин 8. (ТАСС). Конгодохи оршон байдал болон Конгын асуудалые шиидхэхэ замууд тухай һанамжануудаа мэдэлсэлтэ Африкын нэгэдэлэй организациин (ОАЕ) Министрнүүдэй Совэдэй онсо яаралтай сесси дээрэ үргэлжэлүүлэгдээ. Конгодохи байдал шахардуу шанга болоно байна гээд Африкын оронуудай түлөөлэгшэд тэмдэглээ. Конгодо хариин гүрэнүүдэй хамааралсалтые буруушааһан үгэнүүдые делегадууд хэһэн байна.

Резолюцинуудай проектнүүдые зохёохын тулада Ганын, Кениин, Тунисай, Малиин, Нигериин, Центрально-Африканска Республикын, Танганьикын болон Занзибарай Нэгэдэмэл Республикын түлөөлэгшэдһөө комисси сессиин үсэглэлдэрэй заседанинууд дээрэ һунгагдаа.

Конгын восстани хэгшэдэй амжалтанууд

ПАРИЖ, сентябриин 8. (ТАСС). Хойто Катангада ябуулга хэжэ байһан конголез патриодуудай отрядууд шэнэ амжалтануудые туйлаа. Тэдэнэр Конго мүрэнэй баруун эрьедэ байдаг Лисала болон Бумба гэжэ хоёр томо городые эзэлээ. Энээн тухай Франс Пресс агентство мэдээсэнэ.

Шанга харюу

БРАЗЗАВИЛЬ, сентябриин 8. (ТАСС). Конгын (Браззавиль) премьер-министрэй канцеляриин коммюникэ эндэ тараагдаа. Мобуту гэгшын харата муухай мэдүүлгэдэ энэ коммюнике соо эрид шанга харюу үгтэһэн байна. Браззавиль ниислэлтэй Конгын газар дээрэ сэрэгэй ябуулгануудые дэлгэрүүлхэбди гээд Мобуту заналта хэһэн байгаа бшуу. Конгодохи (Леопольдвиль) байдал тухай асуудалаар Африкын нэгэдэлэй организациин Министрнүүдэй Совэдэй онсо яаралтай сесси Аддис-Абебэдэ болоно байна. Сессиин хүдэлмэрилжэ байха үедэ «гал дээрэ тоһо дуһааха» зорилгоор Мобуту иимэ үгэ хэлэһэн байгаа ёһотой гээд коммюнике соо заагдана.

МАКАРИОС: Хүсэд бэеэ даанхай байдалтай болохо гээшэ манай зорилго мүн

БОНН, сентябриин 8. (ТАСС). Өөрыгөө тодорхойлхо гол ёһонуудта тааруугаар ерээдүй тухайгаа асуудалые Кипрэй хүн зоной шиидхэжэ шадахаар хүсэд бэеэ даанхай байдалтай болохо гээшэ манай зорилго болоно гээд Кипрэй Республикын президент архиепископ Макариос Баруун Германиин «Франкфуртер рундшау» гэжэ газетэдэ интервью үгэхэдөө мэдүүлээ.

Кипр арал дээрэ сэрэгэй баазануудые барижа байха «бүрин эрхэ» англиинхидта олгохые, НАТО гэжэ эзэрхэг түримхэй сэрэгэй бүлэглэлэй мэдэлдэ эдэ баазануудые англиинхидай үгэжэ болохо байһые президент Макариос эрид шууд буруушаагаа.

Индиин парламентын сесси

ДЕЛИ, сентябриин 7. (ТАСС). Индиин парламентын ээлжээтэ сесси мүнөөдэр эндэ эхилээ.

Энэ хадаа Индиин премьер-министр Джавахарлал Нерутэй хабаадалгагүй түрүүшын сесси, Л. Б. Шастриин толгойлдог правительствын түрүүшын сесси болоно.

Үргэн хэрэглэлэй эдеэ хоолой продуктнуудай хүндэрэлгэ, правительствын экономическа политика бүхы дээрээ, мүн хүршэнэртөө Индиин хандалга гэхэ зэргын асуудалнууд тус сессиин зүбшэн хэлсэхэ шухалын шухала асуудалнуудай тоодо оролсоно.

ЧОМБЕ ГУУЛЯА ГАРАБА

Моиз Чомбе гэгшын Леопольдвильда ерэхэдэ ехэ гайхал болоһон байгаа. Катангын сепаратист урдань байһан Чомбе Конгын премьер болошоо ха юм. Гайхалданшьегүй байха аргагүйл. Энэ хадаа юрэл конгынхидые, дэлхэйн олониитые үшөө дахин мэхэлхэ гэһэн ушар болоно.

Конго Африкын эгээн ехэ оронуудай нэгэн байхаһаа гадна, түби дээрээ эгээн лэ баялиг газарынь болоно. Катангын байгаалиин ехэ баялигые хэрэглэн, «Юнион миньер» дэлхэй дээрэхи эгээн баян монополинуудай нэгэн болоно шадаһан байха юм. Катангын баялиг барагдашагүй, тиимэһээ хүсэд ашаглагдаагүй. Эгээл энээнһээ болоно Конгодо Бельги угаа ехээр һонирходог байна. Зүгөөр, энэ ороной бэеэ даанхай болоо гэжэ соносхогдоһоной һүүлээр тиишэ США тэгүүлдэг болоһон байна. Хуушанай колонизаторнуудые —бельгиинхидые шэнэ колонизаторнуудтай—америкынхидтэй һуурияа хубаалдалсахыень гуйхада» эгээн таарамжатай үе болоо гэжэ тэдэнэр тоолоһон байгаа. 1960 оной июльдэ Конгын армиин восстани хэжэ эхилһэн үеһөө хойшо США Конго тушаа саг үргэлжэ һонирходог болоо.

«ООН-ой ябуулгануудта» эдэбхитэйгээр хабаадалсахадаа, Патрис Лумумбын правительствада эсэргүүсэн тэмсэгшэдые дэмжэхэдээ, имагтал америкынхидэй туһаламжатайгаар Африка бэеэ даанхай байдалтай болоно шадаха гэжэ гаршалэн харуулхые гүрэнэй департамент оролдоһон байгаа гээшэ. Африка тушаа США-гай бэелүүлдэг бүхы политика имагтал Конгодо «шалгагдаһан» байна. Катангые ООН-ой сэрэгүүд эзэлээ, М. Чомбе Европо руу намнуулан ошохо баатай болоо гэһэн мэдээсэлые дуулахадаа Вашингтондо бүтүүхэн угаа ехээр баясаһан байха юм.

Зүгөөр америкынхидай табимал Сирила Адулын хэрэг улам муудажа ороһон байна. «Юнион миньерэй» ябуулгануудһаа ородог бүхы олзын түбэй правительствын бюджедтэ мүнөө ородог болоһон байгаашье һаань байдалынь хубилаагүй. Конгодохи политическа оршон байдал улам бүри шахардуу болоо. Патрис Лумумба зобоогдоһон баатарай һулдэ тэмдэг байхаһаа гадна, империалистнуудай политикада конголез патриодуудай эсэргүүсэлтын һулдэ тэмдэг болоо. Тэрэнэй үзэл суртал бүри ехээр дэлгэрээ. Леопольдвилиин правительствада эсэргүү зэбсэгтэ восстани энэ хабар ороной хэдэн провинцида нэгэн доро эхилһэн байна. Энэ хадаа Конгын политическа ажабайдалда тон шухала удха шанартай ушар болоһон байха юм. Арад восстани хэгшэдые дэмжээ. Энэнь империалис гүрэнүүдтэ миин лэ аягүй ушар болохоһоо гадна, Конгын арад үшөө дарагдаагүй, оронойнгоо хуби заяае тодорхойлго тухай өөрынгөө үгые үшөөл хэлэхэ гэжэ һануулжа үгөө.

Тиихэдэ 1964 оной июниин 30—ООН-ой өөрынгөө хэдэг ябуулгануудые дүүргэхэ үдэр ойртожо, «хүхэ каскатан» Конгоһоо гаража ошохо баатай болоһон байгаа. Тиин Адула гансааран эндэхи байдалые гуримшуулжа шадаха гэжэ найдаханьбэрхэтэй болоо. Улам олоороо восстани хэжэ орогшодтой генерал Мобуту гэгшын солдадуул амжалтатайгаар тэмсэжэ шадаагүй. Энэ хадаа Адулын правительствын хуби заяае уридшалан шиидхэһэн байна.

Зүгөөр тэрэнэй орондо хэн орохоб? гэһэн асуудал гараа. Энэ үедэ Моиз Чомбе бии болоодхёо. Тэрэниие бельгиинхид таарамжатай гэжэ тоолоо. Катангада байха үедөө тэрэ өөрыгөө таарамжатайгаар харуулһан байгаа бшуу. Англиинхид болон францизууд Чомбе гэгшые баһал һайшаалсаа. Америкын тала баридаг ямаршье хүнһөө Чомбе үлүү таатай гэжэ англиинхид болон францизууд багсааһан байгаа.

Түрүүшээр Вашингтондо ехээр гайхан сошордоо, иимэ һэлгэлтэһээ уламжалан удаан саг соо ямаршье эли тодо һанамжа хэлээгүй. Леопольдвильда «өөрымнай хүн» һууна гэһэн найдалһаа хахасахые тэдэнэр хүсэдэггүй байгаа. Америкынхидтэ эсэргүүсэлгын Конгодо ехээр шангадаһан дээрэһээнь тэдэнэр правительствые Чомбе гэгшын толгойлжо магад байһантай саг зууршье һаань эбсэхэ баатай болоо.

Адулын тушаалһаа гарахыень баһа нэгэ хүн Конгын президент Жозеф Касавубу ехээр хүсэдэг байгаа. Президентшье Киву болон Квилудахи восстани түргэнөөр дарахые хүсэдэг һэн. Конгодо империализмын тала харадаг засаг түрэдэ восстани хэгшэд ехэ аюул тохёолдуулаа бшуу. Зүгөөр Касавубу Чомбедэ дурагүйлхэдэг байһан юм. Тиигэбэшье Чомбе «ороноо эблэрүүлэгшэ» гээшэб гэжэ өөрыгөө соносхон алдаһан байгаал. Игэхыень Брюссельһээ тухирһан байгаа ёһотой даа. Тиигэбэшье Конгодо бүгэдэ ниитын шэнэ һунгалтада бэлэдхэл хэхэ «дамжан оролгын» правительство байгуулха мандат Касавубу Чомбедэ барюулха баатай болоһон байна. Зүгөөр Касавубу өөрын түсэбтэй байһан юм. Чомбе гэгшын дүүргэхэ үүргэ тиимэ бэлэхэн бэшэ гэжэ тухайлһан дээрэһээ энэ ушарые хэрэглэхэ гэжэ Касавубу багсааһан байха юм.

Чомбе ехэ эдэбхитэйгээр эхилээ. Оромнай эблэрээ гэжэ соносхоо, үнгэрһэн юумые мартахые уряалхаһаа гадна, П. Лумумбын хүүр дээрэ венок табиһаншье байна. Лумумбын һамгые Леопольдвиль ерэхыень гуйгаа. Эблэрэлгэ тухай хэлсээ хэжэ эхилхые уряалан бүхы «конголез патриодуудта» нэгэтэ бэшэ ханлаа. Антуан Гизенгын хаалтада һуужа байһан Болабемба аралда Чомбе ошоһон байна. Тэрэ хаалтада һуугшые тэбэреэд, сүлөөлэгдэһэн тухайнь соносхоо. Леопольдвильда ерээд тэдэнэр нэгэ машинаар город соогуур ябажа, «аха дүүгэй һанал нэгэдэлтэй» байһанаа харуулаа. Зүгөөр тэрээндэнь хэншье этигээгүй. А. Гизенгэ сүлөөтэ политическа ажал ябуулагша бэшэ, харин Чомбе гэгшын илендэ ябаһан хүн болоно ёһотой гэжэ бултанда тэрэ дороо ойлгосотой болоо.

Национальна сүлөөрэлгын совэдтэ болон П. Лумумбын партида дүтэрхы хэдэн ажал ябуулагшадые өөрынгөө правительствын составта Чомбе оруулалсаа. Зүгөөр энэнь туһалаагүй. Национальна сүлөөрэлгын совет хадаа империалистнуудай элитэ агент Чомбе гэгшэтэй холбоо байгуулхагүйбди гэжэ мэдүүлһэн байха юм. Конгын ёһотойл патриодуудай нэгэнииньшье Чомбетэй үгэсөөгүй. Леопольдвильдахи урбаһан засаг түрэдэ эсэргүү восстани амжалтатайгаар үргэлжэлнэ. Энэ восстаниин угаа амжалтатай байһан дээрэһээ Чомбе удангүйгөөр багаа абажа хаяха баатай болоо.

«Ороноо эблэрүүлгэ» тухай хөөрэлдөөн болохоёо болижо, ёһотойл хариин интервенцидэ бэлэдхэл хэгдэжэ ороо. Али бүхы туһаламжа үзүүлхэ гүйлтатайгаар Чомбе Вашингтондо хандаа. Тэрээндэнь харюу болгон США парашютистнуудые, транспортна самолёдуудые эльгээгээ, уданшьегүй бомбардировщигуудые үгөө.

Конгодо имагтал ООН сэрэгүүдые эльгээхэ эрхэтэй гэжэ хэлэгдэһэн Аюулгүйн Совэдэй шиидхэбэриие Вашингтон иигэжэ ороймоошье сахяагүй байха юм. Конгодо «ООН-ой хэдэг ябуулганууд США-гай ябуулганууд боложо байна». «Эблэрүүлэгшэ» Чомбе дэлхэйн хүн зоной үмэнэ гууляа гараа. Конгодо тэрэнэй ошоһон зорилго тухай худал хуурмаг шашалданууд мүнөө хэнииешье мэхэлжэ шадахагүй.

Африкын зарим бэеэ даанхай, нүлөө ехэтэй оронуудые өөрынгөө тала руу татаха гэжэ Чомбе гэгшын хэһэн һэдэлгэнүүдһээ өөртэнь таарамжатай үрэ гараагүй. Малиин Республика Чомбедо али бүхы туһаламжа үзүүлхэ гэһэн үгэ хүүрнүүдые Малиин гадаадын хэрэгүүдэй министерство худал гэжэ соносхоһон байна.

Конгодо сэрэгэй туһаламжа үзүүлыт гэжэ Эфиопи, Нигери болон Африкын бусад оронуудта Чомбе гэгшын хандалга (тиихэдэ энэ туһаламжа үзүүлгын гаргаша хаахын тулада мүнгэ зөөри үгэхэбди гэжэ США тэрэ доронь мэдүүлһэн байна) урагшагүйдөө. Эфиопи Конгодо сэрэгүүдээ эльгээхэһээ арсаха мүртөө, Леопольдвильда туһалха дурадхалтайгаар Африкын гүрэнүүдэй организацида хандахаһаа арсаһан байна. Конгодо Америкын хэжэ байһан интервенциие «африкан шэнжэтэй болгохо» гэһэн һэдэлгэ мүн лэ урагшагүйдөө.

Мүнөө конгынхидай восстаниие даралгада америкын парашютистнууд болон летчигуудай хабаадалсажа байхадань США уласхоорондын жандарм, бүхы сүлөөтэ, үнэхөөрөөл бэеэ даанхай юумые дарагша байһанаа бүхы дэлхэй дээрэ харуулба. Иимэрхүү тухэлэй империалис политика үнэхөөрөөл колонизаторска политика гэжэ Африкада ойлгогдохо байна. Табималнуудайнгаа урагшагүйдэхэдэнь тэдэнэр өөһэдөө эзэрхэг ааша гаргажа ородог. Зүгөөр США-гай иимэ тон эли колонизаторска политикада конгынхидһоо гадна, бүхы африкынхид улам бүри ехээр эсэргүүсэнэ. Иимэ политика урагшагүйдэхэл.

И. АНДРЕЕВ.
(АПН).

Намарай үе—ямар хаб?

Август һарын һүүлшын 10 үдэр республика доторнай хура бороотой байба. Һүүлшын 5 үдэрэй туршада илангаяа ехэ шиг унаа. Тиимэһээ орооһо таряа хуряалгын болон кукуруза сабшалгын хүдэлмэри нилээд һаатаһан байгаа.

Мүнөө сентябриин эхинһээ хойшо наратай дулаан үдэрнүүд болоно. Гэбэшье, намарай саг ерээ гэжэ үдэрһөө үдэртэ мэдэгдэхээр. Сентябриин 4-һөө хойшо һүниндөө 0—2 градус хүйтэн болоно, багахан хюруу унана. Теэд энэмнай орооһо таряанай эдеэшэлгэдэ тойбо татахашьегүй һаа, огородой эдеэ хүлдөөжэ магад.

Сентябриин 9—10-да республика доторнай бага зэргэ үүлэтэйшэг байха, хура бороон орохогүй. Үдэртөө дулаан байха.

Һүниндөө Улаан-Үдын, Мухар-Шэбэрэй, Хориин болон Зэдын аймагуудта бага зэргэ хүйтэрхөөр хүлеэгдэнэ. Эндэ газарай хүрьһэн хүрэжэ эхилхэ.

Удаадахи үдэрнүүдтэ бүрхэгшэг байха, зарим нютагуудаар, илангаяа урда аймагуудаар, хура бороон орохо.

Н. И. ОРЕХОВА.

Сагай уларил

Улаан-Үдын гидрометобсерваториин мэдээсэһэнэй ёһоор, мүнөөдэр республика дотор нилээд үүлэтэй байха. Зарим нютагуудаар бороон орохо. Баруун хойноһоо һулашагаар һалхилха. Урда аймагуудаар 11—16, хойто нютагуудаар — 15—20, Улаан-Үдэдэ үглөөгүүр 3—5, үдэртөө 12—14 градус дулаан байха.

Сентябриин 11—12-ой үдэрнүүдтэ үүлэтэйшэг байха. Зарим нютагуудаар бороон орохо, баруун хойноһоо һулашагаар һалхилха. Хойто аймагуудаар һүниндөө 1 градус хүйтэнһөө 4 градус хүрэтэр дулаан, бусад нютагуудаар 2—7, үдэртөө 13—18 градус дулаан болохоор хүлеэгдэнэ.

Редактор
Ц. О. ОЧИР[...]

Манай адрес, телефонууд

АДРЕС ОБЪЕДИНЕННОЙ РЕДАКЦИИ: гор. Улан-У[...] улица Ленина, 35. Телефоны: редактора—23-67, зам. ред[...]тора—38-42, зам. редактора—35-84, секретариата—27[...] отделов: сельскохозяйственного производства и партийн[...] жизни—47-59, 35-14, промышленного производства и парти[...]ной жизни—48-89, 33-61, корректорская—35-95.

Улица ЛЕНИНА, 26. Телефоны отделов: идеологическо[...] —24-74, советского строительства и быта—34-93, рабсель[...]ров и писем—25—41, 38-30, информации—32-74 и пере[...]дов—34-05.

гор. Улан-Удэ, типография управления по печати при Сове[...] Министров Бурятской АССР.

Н00215. Зак. № 752.

БУРЯАД ҮНЭН

4 дэхи нюур.

1964 оной сентябриин 10.